СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск —6.34, 17.17, 10.43;
Віцебск —6.26, 17.05, 10.39;
Магілёў —6.23, 17.06, 10.43;
Гомель —6.20, 17.03, 10.43;
Гродна —6.51, 17.30, 10.39;
Брэст —6.47, 17.35, 10.48.

МЕСЯЦ:
Поўня 11 кастрычніка

ПАКРОВЫ.

ЗВЯЗДА

14 КАСТРЫЧНІКА 1992 г.
серада, № 206 (21984)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

АЎТАМАГНІТОЛЫ І КРЭВЕТКІ МОГУЦЬ УЖЫВАЦЦА ПАД АДНЫМ ДАХАМ

ГРОДНА. Ва ўмовах рынку кожнае прадпрыемства шукае свой шлях для выжывання і атрымання прыбыткаў. Так, гродзенскае аб'яднанне «Хваля», каб не скарачаць колькасць рабочых месц, пайшло на цікавы і незвычайны крок. Прадпрыемства, вядомае ўсяму СНД якаснымі аўтамагнітоламі, адкрыла сумесна з галандскімі прадпрымальнікамі цэх па перапрацоўцы... крэветак. Гэта дазволіла забяспечыць работай звыш 500 чалавек, прычым частку зарплаты яны будуць атрымліваць таварамі імпартнай вытворчасці.

У той жа час буйнейшае прадпрыемства горада — аб'яднанне «Азот» — вымушана было закрыць адзін з цэхаў. Дарэчы, доўг «Азоту» з боку спажыўцоў з Расіі, Украіны, іншых дзяржаў СНД дасягнуў астранамічнай сумы ў 2 мільярды рублёў, а надзеі на яго вяртанне вельмі нерэальныя.

НОВАЯ ВАЕННАЯ ФОРМА НЕ ЗА ГАРАМІ

Днямі ў Міністэрстве абароны Рэспублікі Беларусь адбылася сустрэча кіраўніцтва міністэрства з членамі ўрадавай камісіі па распрацоўцы новай формы адзення і вайсковай сімволікі для Узброеных Сіл і пагранічных войск рэспублікі. Абмяркоўваліся ўзоры будучай формы беларускіх вайскоўцаў, вайсковай атрыбутыкі. Сустрэча мела нечаканае завяршэнне. Член камісіі галоўны рэдактар выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі прафесар Міхась Ткачоў уручыў міністру абароны П. П. Казлоўскаму сігнальны экземпляр кнігі «Памяць. Пружанскі раён». У ёй у спісах загінуўшых у мінулай вайне пружанцаў значыцца і бацька міністра — Павел Антонавіч Казлоўскі. Ён загінуў у 1945 г. ва Усходняй Прусіі.

Дарэчы, гэта ўжо дзевятая кніга з серыі «Памяць», выпушчаная беларускімі энцыклапедыстамі. Некалькі месяцаў назад выйшла кніга «Памяць» па Лёзненскаму раёну. У бліжэйшы час «Беларуская Энцыклапедыя» выпусціць гісторыка-дакументальныя хронікі Хойніцкага, Гродзенскага, Рагачоўскага і Расонскага раёнаў.

Г. КІСЯЛЁЎ.

МОЛАДА-ЗЕЛЕНА?

Вытворча - камерцыйная кампанія «Дыкорт» яшчэ параўнальна маладая, і тым не менш...

У сучасны момант генеральны дырэктар і дырэктар па маркетынгу вядуць перагаворы з замежнымі фірмамі адносна будаўніцтва і сумеснай эксплуатацыі спартыўна-аздараўленчага комплексу пад Мінскам. Прапрацоўваецца таксама пытанне аб стварэнні міжнароднага бізнес-клуба ў беларускай сталіцы.

Для маладой кампаніі, тым больш пакуль што невядомай шырокаму колу прадстаўнікоў прадпрымальніцкай дзейнасці, такі пачатак абяцае грандыёзнае будучае. У бліжэйшы час будзе адкрыты новы офіс кампаніі, а пакуль што «Дыкорт» займаецца тым, што стараецца вырашыць усе праблемы, з якімі сутыкаецца дзелавы чалавек, які прыехаў у Беларусь.

— Асноўнымі напрамкамі дзейнасці нашай кампаніі, — гаворыць яе дырэктар па маркетынгу Алег Касцюк, — з'яўляюцца арганізацыя дзелавых тураў для айчынных і замежных бізнесменаў, прадастаўленне паслуг сакратароў-перакладчыкаў, службы аховы і службы свецкага суправаджэння дзелавых людзей. «Дыкорт» таксама аказвае садзейнічанне сваім кліентам ва ўстанаўленні дзелавых сувязей, дапамагае праводзіць перагаворы, прэзентацыі, дзелавыя сустрэчы, прэс-канферэнцыі.

Дададзім, што кампанія, да таго ж, клапоціцца аб паўнацэнным адпачынку сваіх кліентаў.

ДОБРЫ ПРЫКЛАД КЫРГЫЗСТАНА

МІНСК. Кіргізскія бізнесмены, якія наведалі сталіцу Беларусі з нагоды арганізаванай асацыяцыяй «Гарант» канферэнцыі па малому і сярэдняму бізнесу, паведамілі аб тым, што рэспубліканскі камерцыйны банк Кыргызстана плануе адкрыць свой філіял у Мінску. Здаецца, гэта добры прыклад не толькі для банкаўскіх устаноў іншых краін СНД, але і для краін Захаду.

САМАЯ МЕХАНІЗАВАНАЯ ВЁСКА

СТОЛІНСКІ РАЁН. Мясцовыя журналісты высветлілі, што самай механізаванай вёскай у раёне з'яўляецца Песава. Справа ў тым, што, акрамя вялікай колькасці легкавых аўтамабіляў і матацыклаў, вяскоўцы маюць ва ўласным карыстанні каля 50 матаблокаў. І гэта пры тым, што ў Песава ўсяго 70 падворкаў.

ХУТКА ПРЫЙДЗЕЦЦА ХАДЗІЦЬ ПЕШШУ

МІНСК. З пачатку года на матацыклетным і веласіпедным заводзе недавыкананы план па веласіпедах на 40 тысяч штук, а па матацыклах — амаль на 10 тысяч. У параўнанні з мінулым годам аб'ём вытворчасці знізіўся на 30 працэнтаў. У сувязі з гэтым страты прыбытку з пачатку года перавысілі 60 мільёнаў рублёў.

ПАКРОВЫ

Праваслаўная Царква на Беларусі сёння адзначае вялікае свята — Пакровы. Само гэтае слова тлумачыцца літаральна: пакроў, покрыва. Свята прысвечана ўзгадванню таго дня, калі ў 910 годзе ў Канстанцінопалі Блажэннаму Андрэю і яго вучню Епіфану з'явілася Багародзіца, якая распасцерла над людзьмі ў храме белае покрыва і прамовіла малітву пра выратаванне свету і чалавецтва.

Народ тлумачыць сэнс слова «пакровы» больш шырока, ахопліваючы самыя розныя прыкметы гэтай асенняй пары: «Святы Пакроў накрыў зямлю жоўтым лістом, маладым сняжком, ваду лёдам, пчалу мёдам, рыбу луской, дрэва карой, птаху пяром, дзеўку чапцом». Паводле народнай легенды ў гэты дзень Бог апячатвае зямлю і да самай вясны ў ёй нельга будзе знайсці скарбы. Заканчваліся асеннія палявыя работы, зачынялася жывёла ў хлявах. Пра нядбайнага ж гаспадара казалі: «Хто сее на Пакрове, не будзе мець чаго даць карове».

Па гэтаму дню прадказвалі таксама надвор'е на зіму. Калі да Пакрова дня снег не пакрые зямлю, то і на Каляды не будзе снегу. Сёння мы маем добрую магчымасць праверыць гэта: учора з раніцы снег ляжаў, а таму будзем спадзявацца, што Каляды парадуюць нас сапраўдным покрывам. Яшчэ адна прыкмета: якое надвор'е на Пакровы, такім яно будзе і ўсю зіму. Паўночны пакроўскі вецер прадказвае суровую зіму, паўднёвы—наадварот — мяккую, заходні ўказвае на снежную. Напярэдадні Пакрова дня дзяўчаты варажылі на замужжа: набіралі ў фартухі апалага лісця і рассыпалі яго па ветры. У які бок паляціць лісце—туды і замуж ісці.

У САВЕТАХ — РЭФОРМЫ...

Як паведамілі нашаму карэспандэнту, 17—18 кастрычніка ў Мінгарсавеце будзе праходзіць канферэнцыя дэпутатаў мясцовых Саветаў Рэспублікі Беларусь. Яе мэта — выпрацоўка канкрэтных прапаноў па рэформе сістэмы мясцовай улады з замацаваннем гэтай рэформы ў Канстытуцыі. Пачнецца канферэнцыя ў наступную суботу а палове адзінаццатай, а яе парадак дня такі:

— абмеркаванне 5-га раздзела праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і прапановы па артыкулах;

— прапановы па канцэпцыі рэформы сістэмы мясцовых органаў улады ў РБ.

А Ў ЦАРКВЕ — «ЦЯКУЧКА» КАДРАЎ

ТАЛАЧЫН. (**Т. Махтадуй**). Аказваецца, што мірскія праблемы не абыходзяць і Свята-Пакроўскую царкву. Адна з іх — частыя змены свяшчэннаслужыцеляў. За апошнія гады тут памянялася некалькі святароў. Ці то прыхажане ім не падабаюцца, ці мясцовы клімат не падыходзіць. Цяпер вось айца Іаана змяніў айцец Алексій. Вернікі спадзяюцца, што нарэшце спыняцца кадравыя перастаноўкі. Ды і вельмі спадабаўся ім новы святар. Да службы ён надзвычай сур'ёзны і ўсе абрадавыя цырымоніі праводзіць з асаблівым натхненнем.

Нацыянальная культура: цяплічных умоў ніхто не абяцае

Як «Звязда» ўчора паведаміла чытачам, 12 кастрычніка ў Вярхоўным Савеце рэспублікі прайшла сустрэча пісьменнікаў са Станіславам Шушкевічам і Вячаславам Кебічам. Гаворка пра стан нацыянальнай культуры ва ўмовах рынку адбылася, дарэчы, за шклянкай «Фанты», «Пепсі» і мінеральнай «Мінскай-4» і, відавочна, у многіх дэталях адлюстроўвае характар учарашняй, сённяшняй і будучай культурнай палітыкі на Беларусі.

Літаратурны «твар» сённяшніх кнігарань, кіёскаў, вулічных латкоў, безумоўна, не можа не абражаць таго, хто думае пра Беларусь, піша ці чытае па-беларуску. Самыя лепшыя сілы паліграфкамбінатаў, як адзначыў Васіль Зуёнак, кінуты на камерцыйную літаратуру. А беларуская кніжка друкуецца ўжо часцей не ў Мінску — у раённых друкарнях, чым страчвае нават у выдавецкай якасці. Планы выдавецтваў гэтага года выконваюцца толькі напалову. Тыражы мастацкай кнігі вызначаюцца не столькі вартасцю твора, колькі яго мовай. Для беларускай прозы ў лепшых выпадках гэта будзе 14 тысяч, для рускамоўнай, у горшых, тысяч 100...

— І справа не ў тым, што мы дрэнна пішам,—сказала Вольга Іпатава. — Існуе ўсё той жа моўны бар'ер. Наш сапраўдны чытач падрасце, можа, год праз дзесяць, ён выйдзе з беларускага садка і беларускай школы. Але...

Але амаль кожны з прысутных звярнуў увагу на кволасць парасткаў беларусізацыі. З розных бакоў ім ізноў сіберна, ізноў нешта пагражае.

Той, каго прыціскаюць тэрміны ўвядзення Закона аб мовах, актыўна змагаецца за двухмоўе.— «І не дай нам Бог увесці дзяржаўнае двухмоўе» (В. Зуёнак).

Той, хто ходзіць у касцёл на Гродзеншчыне, трапляе ў спакусу змяніць сваю нацыянальнасць, аддаць дзяцей у прэстыжную польскую школу. «Палякі не шкадуюць на гэту палітыку грошай і ўмеюць яе рабіць. Мы ж шкадуем рубля для беларусаў Віленшчыны і Беласточчыны» (Б. Сачанка).

— Проста ў нас яшчэ няма дзяржавы, — абвастрыў сітуацыю Сяргей Законнікаў. — Мы толькі пачынаем яе будаваць. І ў гэтым сэнсе абарона беларусізацыі—ёсць абарона дзяржавы.

Рэдактар часопіса «Полымя» назваў пры тым сродкі масавай інфармацыі, якія з нумара ў нумар адкрыта ваююць супраць усяго беларускага. «Дык як можа ўрад падтрымліваць тыя выданні, якія змагаюцца супраць уласнай дзяржавы?» — спытаў ён.

На што, у прыватнасці адносна газеты «7 дней», Вячаслаў Кебіч адказаў літаральна: «Я адмаўляюся ад яе». І пацвердзіў, што Савет Міністраў гэту газету не фінансуе.

Старшыня Саўміна адзначыў, што праблемы літаратуры і культуры ўраду вядомы. І ён гарантаваў падтрымку ў іх вырашэнні:

— прапанаваў умацаваць пазіцыі па дзяржзаказу на беларускую літаратуру;

— увязаць памер аўтарскага ганарару з узроўнем мінімальнай зарплаты, якая, на яго думку, у бліжэйшы час павінна павялічыцца ў два разы;

— выказаў намер забараніць продаж камерцыйна-парнаграфічнай літаратуры, хаця і спаслаўся на неспрагназаваныя вынікі забароны продажу гарэлкі і цыгарэт у тых жа кіёсках...

Аднак, калі б сэнс размовы звёўся да знаёмага: пісьменнікі паскардзіліся — улада расчулілася і паабяцала, сітуацыя была б занадта традыцыйнай. Ці нават сатырычнай, паколькі адбывалася яна ў зале пасяджэнняў былога бюро ЦК КПБ. І матывы некаторых выступленняў, на думку Станіслава Шушкевіча, усё ж навеяны сумам па тых часах, «калі пра вас клапаціліся з гэтага дома».

Старшыня Вярхоўнага Савета (назву якога пісьменнікі не прамінулі прынцыпова пакрытыкаваць: чаму не Вярхоўная Рада?) прапанаваў суразмоўнікам гэтак жа прынцыпова і рэальна ацэньваць стан грамадства і магчымасці дзяржавы ў культурна-моўнай сферы.

Станіслаў Шушкевіч, сын пісьменніка, сам гадаваўся ў асяроддзі натуральнай інтэлігентнай беларускасці і ацаніў як найвялікшую сумленнасць, «шляхецкасць» гэтага асяроддзя, так і яго дзесьці наіўны падыход да палітыкі. «Вы, пісьменнікі, прымаеце ў свой Саюз таго, хто вам падабаецца, хто праявіў сябе, а мы ў Вярхоўным Савеце павінны працаваць з тымі, хто ёсць». Гэтак жа і з народам. Ёсць і яго карэнная, самабытная частка, але нікуды не дзець і тое пакаленне, якое сфармавалася ў дэнацыяналізаваным міжчассі. І гэта пакаленне не разумее «заклінанняў», яно жыве ў сваёй сістэме каштоўнасцей. Грамадства такога складу не прыме беларусізацыю як «пералічоўку», яно зразумее яе толькі як палітычна і эканамічна аб'ектыўны працэс Адраджэння.

Таму, напрыклад, Станіслаў Шушкевіч не падтрымаў прапанову аб жорсткай «беларусізацыі» кніжнага рынку, калі вялікія падаткі з іншамоўнай кнігі пойдуць на карысць нацыянальнай. На яго думку, фіскальны механізм, калі ў некага адбіраюцца грошы і ўкладваюцца ў культуру, павінен адыходзіць. Яго павінен замяніць іншы эканамічны прынцып, які б стымуляваў прадпрымальніцтва рабіць гэта з ахвотай і выгадай для сябе.

Такім чынам, дзяржаўныя палітыкі, абяцаючы падтрымку роднай культуры, не гарантавалі ёй цяплічных умоў. Яна павінна асмеліцца зірнуць у твар рынку, дастойна існаваць у рамках адкрытай культурна-інфармацыйнай прасторы. Трывожна за лёс? Вядома так. Але хіба схаваеш ад свету, што ёсць не толькі салёная мінералка, але і салодкая «Фанта»?..

Алена ЦІХАНОВІЧ.

РАДЫЁФАКТ

Вучонымі цэнтра «Дыягностыка здароўя» пры навукова-даследчым Інстытуце нармальнай фізіялогіі Расійскай акадэміі навук распрацавана і прайшла паспяховыя выпрабаванні ўнікальная методыка рэабілітацыі асоб, якія падвергліся апраменьванню ў час чарнобыльскай аварыі. Методыка заключаецца ў вывадзе радыенуклідаў з арганізма чалавека пры дапамозе вялікай фізічнай нагрузкі, якая ўключае штодзённае, па 5—7 гадзін, знаходжанне ў саўне, а таксама збалансаваны комплекс біястымулюючых і вітамінных прэпаратаў, падабраных для пацыента па індывідуальнай схеме.

У выніку эксперыменту, у якім удзельнічалі дванаццаць чалавек ва ўзросце ад васемнаццаці да 46-ці гадоў, два ачысціліся ад радыенуклідаў поўнасцю, а з арганізма астатніх выведзена шмат радыеактыўных рэчываў. Аднак лячэнне аднаго з пацыентаў аказалася безвыніковым.

***

«Радыёфакт» не раз закранаў пытанне забеспячэння насельніцтва мясапрадуктамі. Вось яшчэ адзін бок гэтай праблемы.

Як стала вядома нашаму карэспандэнту, захоўванне мяса толькі на адным Магілёўскім камбінаце абышлося казне ў 20 мільёнаў рублёў. А колькі гэта будзе ў маштабах усёй вобласці, рэспублікі?

***

Камуністы Брэста рыхтуюцца да свята Вялікага Кастрычніка, плануюць правесці мітынг і дэманстрацыю.

Адначасова тут ідзе падрыхтоўка да абласной партыйнай канферэнцыі, якую мяркуецца правесці ў лістападзе. На снежань намечаны другі з'езд ПКБ, дзе будзе прынята праграма партыі.

З канцлерам дамовіліся, з бізнесменамі будзе цяжэй

Пазаўчора старшыня праўлення Банка знешнеэканамічнай дзейнасці Г. Алейнікаў правёў прэс-канферэнцыю для журналістаў. На ёй размова ішла зноў-такі (гэта ўжо стала амаль прывычным) аб замежных крэдытах і інвестыцыях у эканоміку Беларусі. Вядома, на гэты раз у першую чаргу з удзелам банка.

Аб нашай патрэбе ў замежных інвестыцыях сказана ўжо нямала. Пра гэта ж гаварыў і Г. Алейнікаў. Іх банк у асноўным і займаўся менавіта прыцягненнем інвестыцый, пры гэтым Г. Алейнікаў асобна спыніўся на пагадненні паміж Беларуссю і Аўстрыяй, якое заключана не так даўно, падчас візіту туды В. Кебіча і яго сустрэчы з аўстрыйскім канцлерам. Згодна з ім для Беларусі адкрываецца крэдытная лінія на агульную суму 5 мільярдаў шылінгаў (0,5 мільярда долараў) з умовай страхавання 85 працэнтаў крэдытаў аўстрыйскім урадам. Старшыня банка настойліва падкрэсліў ролю беларускага прэм'ера ў атрыманні гэтай крэдытнай лініі. Ён таксама паведаміў, што Аўстрыя па супрацоўніцтву з нашай рэспублікай выходзіць на другое месца пасля Германіі.

Крэдытная лінія — вядома, добра. Аднак гэта яшчэ не азначае канкрэтных грошай, канкрэтных праектаў. Было пытанне, ці праявяць пэўны інтарэс да нашай рэспублікі аўстрыйскія фірмы, бо ўкладваць сродкі ў нашу эканоміку (ці то ў рэканструкцыю, ці ў новае будаўніцтва) будуць менавіта яны, а не аўстрыйскі канцлер, няхай апошні і гарантуе іх рызыку на 85 працэнтаў...

Г. Алейнікаў запэўніў, што праявяць. І, магчыма, нават будуць конкурсы сярод аўстрыйскіх прадпрымальнікаў, каб нешта стварыць на нашай зямлі, г. зн. на прадмет укладвання «ў нас» сваіх капіталаў. Будзем спадзявацца. А таксама памятаць, што гэтыя надзвычай прагматычныя, у адрозненне ад нас, капіталісты, сто разоў усё падлічаць, перш чым адкрыць свае сейфы. Яны павінны быць упэўненымі ў стабільнасці сітуацыі ў рэспубліцы і ў атрыманні прыбытку, у магчымасці выкарыстаць яго, як ім захочацца... А пакуль што, па ўсім відаць (ды і па выказваннях заезджых бізнесменаў), не вельмі ахвотна да нас ідуць. Прыглядаюцца.

На прэс-канферэнцыі Г. Алейнікаў пакрытыкаваў жорсткую лінію МВФ, які патрабуе ад Беларусі, каб быў рынак, каб быў як мага менш дэфіцыт бюджэту, і толькі потым згаджаецца даць крэдыты. Ён таксама асудзіў ідэю дзяржаўнай валютнай манаполіі, а такая ідэя носіцца ў паветры. Гэта будзе чыста адміністрацыйная лінія, крок назад — і вельмі істотны, блакіраванне рынку. Гэта адштурхне ад нас і магчымых інвестараў (ну вось — а мы іх чакаем...).

Было таксама пытанне наконт нядаўняга абмежавання Нацыянальнага банка адносна свабоднага абарачэння валюты ў грамадзян — «гэта выклікае неразуменне», пытанне наконт «замарожаных» асабовых валютных рахункаў (іх у рэспубліцы адкрылі 8,5 тысяч чалавек),— банк усё робіць, каб вярнуць грошы або змякчыць вынікі.

І яшчэ адно традыцыйнае пытанне: наконт уласнай валюты. Як вядома, мы застаёмся ў рублёвай зоне. «Але рубель сам па сабе стаў мала каштаваць, яго ніхто не хоча ўмацоўваць. Аб'ектыўна наспела сітуацыя, што рана ці позна трэба ўводзіць сваю валюту».

Варта падкрэсліць: крытыкаў курсу на ўласную валюту — усё менш і менш. У тым ліку і сярод адказных асоб. Значыць, нас нешта чакае. Хоць, зрэшты, уласная валюта нашы праблемы не здыме. Вось як бы нам найхутчэй «увесці» моцную эканоміку...

Кар. «Звязды».

ХОЧАЦЕ — ВЕРЦЕ, ХОЧАЦЕ — ПРАВЕРЦЕ

ПСІХАТРОПНАЯ ЗБРОЯ. МІФЫ ЦІ РЭАЛЬНАСЦЬ?

«Звязда», бадай, першай сярод рэспубліканскіх газет усур'ёз павяла на сваіх старонках размову пра такую далікатную тэму, як экстрасенсорыка. Публікацыя артыкула «Чалавек, які робіць цуды» пра мінскага экстрасенса Васіля Конанцава выклікала сапраўды абвал чытацкай пошты. Усё, пра што гаварылася там, здавалася незвычайным: бескантактны метад уздзеяння, лячэнне па тэлефоне... Гэта потым, пасля тэлевізійных сеансаў Анатоля Кашпіроўскага і Алана Чумака, народ, як кажуць, паступова паверыў у сапраўды бязмежныя магчымасці чалавека.

За тыя чатыры гады, што мінулі пасля нашых першых публікацый пра Васіля Конанцава, многае змянілася. Сам Васіль Іванавіч стаў працаваць псіхолагам у НВА «Цэнтр», выбраны прэзідэнтам Беларускай асацыяцыі экстрасенсаў, дэманстраваў сваё майстэрства ў Італіі, ЗША, Германіі, Польшчы. Нядаўна яго метадам усур'ёз зацікавіліся ў Міністэрстве аховы здароўя, дзе цяпер вядзецца прапрацоўка пытання аб адкрыцці спецыяльных курсаў, — экстрасенсы атрымаюць магчымасць набыць адпаведныя медыцынскія веды. В. Конанцаў згадзіўся дапамагчы нам правесці на старонках газеты своеасаблівы лекторый па мануальнай тэрапіі, бескантактнаму метаду ўздзеяння, яснабачанню, больш таго, падабраў людзей, якія непасрэдна гэтым займаюцца.

Праўда, Васіль Іванавіч раней, а таксама іншыя спецыялісты папярэджвалі: экстрасенсорыка не такая ўжо бяскрыўдная рэч, як здаецца на першы погляд, бо яна закранае самае патаемнае — псіхіку чалавека. Псіхічная энергія, магчыма, у такой жа меры, і ядзерная, можа нарабіць нямала бяды, калі не прымяняць пэўных мер перасцярогі. І вось у верасні па астанкінскай тэлепраграме прайшоў цыкл перадач пад агульнай назвай «Чорная скрынка», які, упэўнены, нікога не пакінуў раўнадушным. Аказваецца, пакуль нехта працаваў, каб з дапамогай псіхічнай энергіі лячыць хворых, асобныя даследчыкі стварылі псіхатропную зброю, масавага ўздзеяння на людзей. І як знаць, куды завялі б усіх нас распрацоўшчыкі д'ябальскай зброі, каб не прыўзнялася заслона сакрэтнасці над многімі таямніцамі.

Па нашай просьбе В. Конанцаў вывеў на чалавека, які заклапочаны гэтай праблемай. Алег Дзегцяроў, дарэчы, член Беларускай асацыяцыі экстрасенсаў, пасля доўгіх роздумаў урэшце згадзіўся адказаць на пытанні карэспандэнта «Звязды».

— Масавае ўздзеянне на розум людзей і ёсць псіхатропная зброя. Яна развіваецца па трох напрамках. Першы — непасрэдна праз так званых чорных экстрасенсаў, якія ставяць на мэце (ці якіх выкарыстоўваюць пэўныя сілы) падаўленне псіхікі людзей; другі — гіпноз, з дапамогай якога забяспечваецца кадзіраванне, замбіраванне, устаноўка на самаразбурэнне арганізма, і нарэшце трэці — уздзеянне на падсвядомасць праз тэхнічныя сродкі, — гаворыць Алег Дзегцяроў. —Такімі з'яўляюцца гукавыя і электрамагнітныя генератары і нарэшце лептонныя генератары. Уздзеянне псіхатропнай зброі можна распаўсюджваць таксама праз тэлебачанне, радыё, касеты...

Узяць, напрыклад, так званыя масавыя сеансы аздараўлення па тэлебачанні. Тут побач са станоўчым эфектам уздзеяння магчымы і адмоўныя вынікі. Далёка не кожны ў стане вытрымаць каласальныя нагрузкі. І ці не таму ў час такіх тэлевізійных сеансаў пачасціліся выклікі «хуткай дапамогі». Аднак рэальна існуе і небяспека масавага абалваньвання

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ТАВАР—БУДЗЕ!

Гэта абяцаюць арганізатары «Мінскага кірмашу Восень-92»

Больш за 200 экспанентаў і 100 пакупнікоў удзельнічаюць у «Мінскім кірмашы», які пачынаецца сёння і будзе працягвацца па 17 кастрычніка (нагадаем: арганізатарам яго выступіла аднайменная фірма «Мінскі кірмаш»). Разам з прадпрыемствамі дзяржсектара сваю прадукцыю выставяць прадстаўнікі малога і сярэдняга бізнесу, кааператываў, сумесных прадпрыемстваў. Дарэчы, на апошнім, вясеннім кірмашы аб'ём заключаных здзелак быў рэкордным — на суму амаль 3,5 мільярда рублёў. Каб лепш зразумець і ацаніць гэту лічбу, скажу, што толькі адна са здзелак прынесла ў гарадскі бюджэт каля 22 мільёнаў рублёў.

На жаль, цяперашні кірмаш пройдзе практычна без удзелу заходніх фірм. Прычыны — фінансавая неразбярыха, туманнасць эканамічных гарызонтаў. «Капіталісты», якія не прывыклі да «саўковых» выкрутасаў, вырашылі, мяркуючы па ўсім, пачакаць. Да гэтага можна дадаць і недастаткова высокае сервіснае абслугоўванне на прайшоўшых раней кірмашах.

А Беларусь мае патрэбу ў дзелавых людзях свету і іх прадукцыі. Адраджэнне цывілізаванага прадпрымальніцтва — галоўная ўмова выздараўлення нашай эканомікі, а значыць, і грамадства. Пра гэта забываць не трэба.

Падчас кірмашу ва ўсіх раёнах Мінска, па Беларусі будзе арганізаваны гандаль для жыхароў рэспублікі. Калгасы, саўгасы, прадпрыемствы прывязуць сваю прадукцыю непасрэдна да пакупніка. Можна будзе зрабіць нарыхтоўкі на зіму па даступных цэнах. Запланавана вялікая культурная праграма.

60 працэнтаў фірм прымаюць удзел у «Кірмашы» ў [illegible]гі або трэці раз. Гэта ў асноўным беларускія прадпрыемствы, якім вельмі выгадна прадаваць сваю прадукцыю менавіта на кірмашы. Везці тавар нікуды не трэба, а значыць і затраты мінімальныя. Апрача таго, кірмаш — гэта магчымасць знайсці партнёра, мінуючы пасрэдніцкія структуры.

Уладзімір БЯЛЯЦКІ.

ПАСЛЯ ПАДЗЕІ

У Бішкеку без сенсацый: канфедэрацыя не нарадзілася, Садружнасць не памерла

Падрыхтаванай значна лепш за ўсе папярэднія назваў Станіслаў Шушкевіч нараду лідэраў краін СНД, што адбылася ў канцы мінулага тыдня ў Бішкеку. Адметна тое, што кіраўнікі Беларусі аптымістычна ацэньвалі і ўсе папярэднія саміты. Хоць, мяркуючы па колькасці праектаў дакументаў, якія не былі падпісаны ў сталіцы Кыргызстана, эфектыўнасць сустрэчы была не дужа высокай.

Вакол чаго разгарэліся асноўныя спрэчкі?

ІНТЭГРАЦЫЯ ЭКАНОМІКІ

Алергія пераважнай большасці ўдзельнікаў СНД да любых недзяржаўных органаў, якія б так ці інакш абмяжоўвалі самастойнасць маладых дзяржаў, аказалася намнога больш сур'ёзнай, чым меркаваў Нурсултан Назарбаеў. Паступацца сваімі паўнамоцтвамі ніхто, акрамя Казахстана, не захацеў. У выніку нават нероджаны Кансультатыўна-каардынацыйны эканамічны савет СНД вырашана назваць больш асцярожна і памяркоўна — Эканамічнай рабочай камісіяй, якая якімі б то ні было кантралюючымі міждзяржаўнымі функцыямі займацца не будзе.

Удалося значна спрацііць канцэпцыю Гаспадарчага суда СНД. Дамовіліся так: калі дзяржава дэлегавала ў суд сваіх прадстаўнікоў — значыць, яна даверыла гэтаму суду вырашаць свае пытанні, што ўваходзяць у яго кампетэнцыю. Калі не —то не можа разлічваць на яго дапамогу.

Адсутнасць адзінства поглядаў на канцэпцыю адносін паміж краінамі СНД прывяла да таго, што ў Бішкеку так і не быў прыняты Статут Садружнасці. Ужо цяпер зразумела: «шчыльнага» палітычнага Саюза, на якім настойвае Казахстан, не атрымаецца. Атрыбутаў «дзяржаўнасці» СНД хутчэй за ўсё не набудзе.

РУБЛЁВАЯ ЗОНА

Лёс яе так да канца і не вырашыўся. Нашы кіраўнікі ўсяляк падтрымліваюць ідэю адзінай рублёвай прасторы, але ў рэальнасці яе ўжо даўно не існуе. Рубель — не валюта нават у СНД. Расія настойвае на двухбаковых клірынгавых разліках паміж дзяржавамі.

І вось склалася сітуацыя, калі беларускі доўг Расіі ў выніку няспыннага росту цэн на энерганосьбіты няспынна павялічваецца, а ў гэты ж час даўгі іншых краін Беларусі (вінаватыя нам амаль усе, — адзін толькі Кыргызстан 650 мільёнаў долараў), — гэтыя даўгі не могуць быць перанесены ў якасці аплаты Расіі, хоць такая практыка агульнапрынятая ў міжнародных адносінах.

І С. Шушкевіч, і В. Кебіч аптымістычна разлічваюць на тое, што рублёвую зону ўсё ж удасца ўтрымаць ад канчатковага развалу і 4 снежня на нарадзе ў Мінску будуць падпісаны адпаведныя дагаворы.

Цікава, што праект пагаднення аб адзінай рублёвай зоне, што абмяркоўваўся ў Бішкеку, прадугледжвае адмену не пазней студзеня 1993 года ўсіх рублёвых сурагатаў (у тым ліку і нашых «зайцаў»). Але Вячаслаў Кебіч цвёрда заявіў, што ад разліковых білетаў у бліжэйшай будучыні Беларусь не адмовіцца.

Увогуле, пытанне аб рублёвай зоне, як і аб увядзенні ўласнай валюты, пакуль што павісла ў паветры. Наш урад хутчэй за ўсё працуе на два франты. З аднаго боку — прадпрымаюцца вялікія намаганні, каб захаваць рубель. З другога — кіраўнік Нацыянальнага банка Беларусі вядзе перагаворы ў Лондане аб стварэнні стабілізацыйнага фонду будучай беларускай валюты, да друкавання якой, ходзяць чуткі, беларускі Дзяржзнак можа прыступіць у любую хвіліну. Што ж, — глядзіш, на якім-небудзь з двух франтоў і атрымаем перамогу.

ВАЙСКОВЫЯ ПРАБЛЕМЫ

Беларуская дэлегацыя часцей назірала, чым удзельнічала ў абмеркаванні вайсковых пытанняў. Ні пагадненне аб калектыўнай бяспецы, ні дакумент аб галоўным камандаванні стратэгічных сіл СНД нашы кіраўнікі ў Бішкеку не падпісалі. Такім чынам, Беларусь паслядоўна вызваляецца з жалезных абдымкаў савецкай ваеннай стратэгіі. Хоць, зрэшты, прынятыя ў Бішкеку кансультатыўныя вайсковыя дагаворы нашы кіраўнікі падтрымалі.

Пачаў пакрысе праясняцца лёс стратэгічных ядзерных арсеналаў на тэрыторыі Беларусі. У адрозненне ад паўднёвых суседзяў, нашы кіраўнікі ніколі не высоўвалі прэтэнзій на ракеты, — магчыма, таму расійскі бок папярэдне згадзіўся «ўцiснуць» графік вываду гэтых войскаў з нашай тэрыторыі з сямі да двух з палавінай га-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Кнігі псуюцца, гінуць... у Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь, а каму баліць?

Сёлета ў верасні зусім незаўважаным прайшоў юбілей нашай галоўнай бібліятэкі — былой Ленінкі, а цяпер Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь. 70 гадоў назад Пастановай СНК БССР была створана дзяржаўная бібліятэка імя У. І. Леніна. Урадам было асігнавана 3 мільярды рублёў — сума даволі значная па тым цяжкім часе — на папаўненне яе фондаў. За два гады быў узведзены першы спецыялізаваны бібліятэчны будынак у былым СССР — для Дзяржбібліятэкі БССР. Шмат вады сплыло з таго часу. Галоўная бібліятэка Беларусі, як і ўсе культурна-асветныя ўстановы рэспублікі, перажывае цяжкі перыяд. Каля 1 мільёна адзінак яе фонду гіне ў розных канцах горада, таму што захоўваюцца яны ў непрыстасаваных памяшканнях. Будынак бібліятэкі, які, дарэчы, не быў ні разу на капітальным рамонце, даўно састарэў, пацяху разбураюцца яго асноўныя сістэмы. Па стане Нацыянальнай бібліятэкі, між іншым, па тым, як яна камплектуецца, хто і з якой нагоды туды прыходзіць, якія кнігі патрабуе, па якасці і разнастайнасці каталогаў можна меркаваць аб інтэлекце нацыі, шырыні яе інтарэсаў, духоўнасці і нават узроўні жыцця.

Статус нашай бібліятэкі — нацыянальная — дастаткова высокі, але сапраўднае яе становішча гаворыць хутчэй аб правінцыяльнасці, заштатнасці існавання. Пра месца бібліятэкі ў грамадстве, шматлікія праблемы бібліятэчнай справы ў рэспубліцы будзе весціся гаворка на навукова-практычнай канферэнцыі, якая адбудзецца ў кастрычніку. Для чытачоў жа «Звязды» прапануем інтэрв'ю з дырэктарам Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь Галінай Мікалаеўнай АЛЕЙНІК.

— Яшчэ ў 1989 годзе быў праведзены конкурс на праект новага будынка нашай галоўнай бібліятэкі. У ім удзельнічалі 5 інстытутаў, было прадстаўлена 7 праектаў. Пераможцам аказаўся арыгінальны праект групы маладых архітэктараў інстытута «Мінскпраект». Меркавалася, што з 1990 па 1993 год будзе распрацоўвацца праектная дакументацыя, а потым пачнецца будаўніцтва. Ужо заканчваецца 1992 год...

— На жаль, пра пачатак будаўніцтва ў 1993 годзе даводзіцца толькі марыць. Зроблены эскізны варыянт праекта. Ён [illegible] упраўленнем, Мінгарвыканкомам, павінен прайсці экспертызу, і толькі тады канчаткова вырашыцца лёс далейшага праектавання. Міністэрства культуры ў каштарысе на 1993 год разглядае яго фінансаванне. Цяпер слова за ўладамі.

— Улічваючы наша сённяшняе цяжкае эканамічнае становішча, можна меркаваць, што новы будынак вы яшчэ не хутка пераедзеце. Як жа будзеце існаваць?

— Наша бібліятэка мае больш за сем мільёнаў адзінак захоўвання. Гэта каштоўны скарб нацыі, бясцэнныя помнікі культуры і гісторыі народа. Каб зрабіць капітальны рамонт старога будынка, некуды трэба перанесці ўсе гэтыя кнігі. А куды?

Сітуацыя крыху палепшылася з перадачай бібліятэцы будынка былога Кастрычніцкага райвыканкома. Але ён непрыстасаваны для захоўвання кніг — яго драўляныя перакрыцці могуць не вытрымаць такога цяжару. Магла вырашыць праблему пастанова ўрада, згодна з якой нам выдзяляліся чатыры паверхі былога партархіва. Але гэта пастанова была адменена ў сувязі з тым, што ствараецца нацыянальны архіў і яму таксама трэба недзе размясціцца.

Пакуль жа кнігі беспрытульныя. Адно сховішча ў нас было ў будынку былога Іванецкага касцёла. Касцёл вярнулі вернікам, кнігі — нам. Мы іх захоўваем у падвалах опернага тэатра. Частку фондаў з вуліцы Ленінградскай мы мусілі ратаваць. Там былі такія кепскія ўмовы, што кнігі пачалі пакрывацца цвіллю. Супрацоўнікі бібліятэкі прасушвалі іх уручную і складвалі ў памяшканнях гаспадарчых складаў у двары бібліятэкі. Дарэчы, у нас пару гадоў назад здарылася аварыя, прарвала трубу, заліло памяшканне, дзе захоўвалася калекцыя мініяцюрных кніг і ноты. Мы робім усё, што толькі можна, каб прадухіліць падобныя здарэнні, але [illegible] ад іх немагчыма.

Пасля [illegible] кіраўніцтвам Беларусі [illegible] для захоўвання рэдкіх фондаў бібліятэкі, вядзецца работа па рэканструкцыі і прыстасаванні асобных памяшканняў бібліятэкі для бяспечнага захоўвання кніг. Але вырашыць усе праблемы можа толькі адзінае — новы будынак.

— Скажыце, калі ласка, а каму ўвогуле павінна служыць бібліятэка — дзяржаве або грамадству?

— Вядома грамадству. Інфармацыя і веды — гэта багацце краіны. Чалавецтву неабходны новыя ідэі. А для новых ідэй патрэбны свабода і магчымасць хуткага доступу да пісьмова зафіксаванай культуры ва ўсім яе аб'ёме. Але давайце паразважаем над тым, што адбывалася, калі ў аснову дзейнасці былой Ленінкі закладвалася канцэпцыя дзяржаўнай бібліятэкі. Уся літаратура, дзе выказваліся крытычныя думкі пра савецкі лад жыцця, разнастайныя эміграцкія выданні траплялі ў шматлікія «спецхраны», недаступныя для масавага чытача. Больш таго, згодна з дзяржаўнай палітыкай, не заказвалі сучасная замежная літаратура па рэлігіі, рэлігійна-мастацкай філасофіі, [illegible] кніг па бізнесу, [illegible] і г. д. У яе фондах цяпер адсутнічаюць цэлыя пласты таго, што цікавіла сусветнае грамадства. Дзяржава ў асобе [illegible] гэтакага цэнзара, строга прадпісвала сваім грамадзянам, што варта і што нявартa ім ведаць. Хто ад гэтага страціў?

— А якая ідэя пакладзена ў канцэпцыю нацыянальнай бібліятэкі Беларусі?

— Нацыянальная бібліятэка — тое месца, дзе павінна быць сканцэнтравана не проста шмат кніжных багаццяў, а ўсё, што гэты народ за сваю гісторыю стварыў. У аснову канцэпцыі нацыянальнай бібліятэкі закладзена ідэя першачарговага камплектавання фондаў тымі першакрыніцамі, якія выдаюцца ў Беларусі, у «блізкім» і «далёкім» замежжы. Усё, што пішацца пра Беларусь у свеце, павінна быць у нашых фондах. Таксама, як і выданні беларускіх эмігрантаў за мяжой. Пашыраючы межы нацыянальнай бібліятэкі, мяркуецца павялічыць фонд беларусазнаўчай літаратуры. Менавіта гэты фонд, дзе шырока прадстаўлена нацыянальная культура ва ўсёй яе паўнаце і разнастайнасці, — аснова, фундамент нацыянальнай бібліятэкі.

Дадам яшчэ, што бібліятэкі ўвогуле павінны фіксаваць і захоўваць усе праявы сусветнай культуры, грунтуючыся пры гэтым на прыярытэце агульначалавечых каштоўнасцей.

— Наколькі я зразумела, у фондах нашай бібліятэкі няма «белых плям». Як яны запаўняюцца? Ці існуе небяспека ўзнікнення новых, ужо сучасных?

— На працягу многіх гадоў і нават стагоддзяў гістарычныя абставіны складваліся так, што з Беларусі вывозілася самае каштоўнае. У 1772 годзе ў бібліятэку Санкт-Пецярбургскай АН была вывезена бібліятэка Радзівілаў з Нясвіжа, у Пецярбург — перавезены архіў уніяцкіх мітрапалітаў, архіў і бібліятэка Сапегаў з Дзярэчына, у Кіеве дасюль захоўваецца бібліятэка Храптовічаў са Шчорсаў, мы не маем на Беларусі поўнай калекцыі выданняў першадрукара і асветніка, нашага земляка Скарыны. Хаця іх больш чым дастаткова ў Маскве і Пецярбургу. Пэўныя захады па вяртанню таго, што належыць Беларусі, зроблены. Але пытанне гэта вырашаецца цяжка. Дамаўляемся з калегамі, каб цяпер мець хаця б мікрафільмы тых выданняў. Робім захады і для таго, каб выдаць зводныя каталогі, дзе будзе змяшчацца ўся бібліяграфія аб тым, дзе і што выдавалася пра Беларусь на тэрыторыі былога СССР. Рыхтуем другую частку выдання «Кнігі Беларусі». Мяркуем, што адолеем перыяд да 1980-х гадоў.

«Белыя плямы» засталіся ў фондах і ў выніку таго, што шмат выданняў былі знішчаны па спісах Галоўліта, таму што погляды іх аўтараў не супадалі з афіцыяльнай ідэалогіяй, і гэтыя выданні (на шчасце!) захаваліся ў адзінкавых экземплярах толькі дзякуючы «спецхрану».

Сёння самымі рознымі шляхамі стараемся запоўніць гэтыя «белыя плямы». Вядзём міжнародны кнігаабмен з 224 партнёрамі ў 34 краінах, купляем літаратуру ў прыватных асоб, на распрадажах і аўкцыёнах.

На жаль, існуе небяспека ўзнікнення ўжо новых «белых плям». Разбурылася існаваўшая ў былым Саюзе сістэма кнігазабеспячэння, а новая не створана. Таму патрэбны надзейны механізм забеспячэння нацыянальных фондаў бягучымі паступленнямі.

— Кажуць, што чытанне — вялікая маральная праблема нашага часу. Асабліва цяпер, мне здаецца, калі ў нашым постсацыялістычным грамадстве мала цэніцца чалавек інтэлектуальнай, творчай працы. Грамадства больш спрыяе дзелавым людзям, бізнесменам, а не сваёй інтэлігенцыі. Скажыце, ці адчувае нацыянальная бібліятэка гэту праблему?

— Увогуле, праблема існуе — так лічаць мае калегі-бібліятэкары гарадоў і пасёлкаў Беларусі. Многія ж маюць цяпер свае ўласныя бібліятэкі, і гэта трэба ўлічваць. Колькасць чытачоў нашай бібліятэкі расце, але з-за немагчымасці абслужыць усіх мы мусім абмяжоўваць карыстанне бібліятэкай вучняў старэйшых класаў. Хаця ў прынцыпе рабіць гэтага не павінны. Усе людзі маюць роўныя правы на інфармацыю і доступ да яе. Магу з упэўненасцю сказаць, што мы маем падставы лічыць, што інтэлектуальная думка не згасла, і грамадскасці неабходна такая інфармацыйная крыніца, як Нацыянальная бібліятэка. [illegible]

Сціплая на матэрыяльныя і прыродныя рэсурсы Беларусь багатая інтэлектуальным патэнцыялам, які мы не павінны страціць. Нацыянальная бібліятэка — адна з важнейшых крыніц, якая спрыяе яго развіццю.

Размаўляла Таццяна АНТОНАВА.

СУМЕЖЖА

Да 600-годдзя татарскіх пасяленняў

Шырока і ўрачыста адзначаецца цяпер 500-годдзе адкрыцця Амерыкі, з амерыканскім народам святкуе бадай што ўвесь свет, адусюль шлюць віншаванні і падарункі... Хацелася б, каб гэтак жа шырока і прыгожа адсвяткавалі ў маштабах Беларусі і 600-я ўгодкі пасялення татар-мусульман на землях Беларусі, Літвы і Польшчы, якія споўняцца ў 1997 годзе. Уклад татар у гісторыю і культуру нашага краю заслугоўвае таго — узяць, напрыклад, бясцэнныя кітабы, беларускія і польскія тэксты, напісаныя арабскім пісьмом.

Вядома, што найбольшы клопат па падрыхтоўцы да юбілею возьмуць на сябе татарскія нацыянальныя суполкі, якія, паводле слоў старшыні згуртавання татар-мусульман Мінска «Аль-Кітаб» Ібрагіма Канапацкага, рыхтуюць да друку энцыклапедычны даведнік «Татары Беларусі, Літвы і Польшчы» на трох мовах, у 1993 годзе збіраюцца правесці навуковую канферэнцыю з гэтай нагоды, наладжваюць этнаграфічныя экспедыцыі, працуюць над стварэннем музеяў, фальклорных калектываў, будуюць мячэць у Мінску. Але хацелася б, каб гэты юбілей быў святам і клопатам не толькі татар, каб далучыліся навуковыя ўстановы, прадпрыемствы, урад краіны — з тым, каб паўней сабраць і захаваць духоўную спадчыну татар Беларусі, каб аднавіць разбураныя ў савецкі час мячэці.

Валер КАЛІНОЎСКІ.

Два берагі ракі

Калісьці можна было зусім проста ездзіць па ўсіх рэспубліках і не думаць аб нейкіх граніцах. Але тыя часіны, на жаль, адышлі ў гісторыю. Пра гэта сведчаць пагранічныя пасты на ўскраінах нашай рэспублікі, у тым ліку і на граніцы з Латвіяй.

Анатоль Пяткевіч штодня бывае па абодва бакі граніцы. Ён паромшчык. Раней гэты паром праз Даўгаву — Заходнюю Дзвіну быў проста паромам, а зараз ён перапраўляе з адной краіны ў другую.

Паром належыць паеваму таварыству «Даўгававіешы», якое раней было калгасам «Савецкая Латвія». Так і працуе беларус Анатоль — па некалькі разоў у дзень бывае і на тэрыторыі Беларусі, у маленькім гарадку Друя, і на тэрыторыі Латвіі ў вёсцы Піедруя.

За пераезд праз раку бяруць і рублямі, і «зайчыкамі», і латышскімі «рублісамі».

Фота Васіля ФЯДОСЕНКІ.

Русіны без Русі

«Карпатарусамі» ды «угрварусамі» называюць украінскае насельніцтва Закарпацця (лэмкі, бойкі, гуцулы) яшчэ з XIII стагоддзя. З 1920 па 1939 гады Закарпацце знаходзілася ў саставе Чэхаславакіі, дзе мела аўтаномію пад назвай «Падкарпацкая Русь», першым прэзідэнтам якой быў Аўгусцін Валошын. Цяпер гэтыя назвы зноў набылі востры палітычны сэнс. Пасля разбурэння СССР актывізаваўся рух закарпацкіх русінаў, якія, па сутнасці, запатрабавалі аддзялення Закарпацкай вобласці ад Украіны і далучэння да Чэха-Славакіі альбо стварэння аўтаноміі. Было арганізавана «Таварыства падкарпацкіх русінаў», якое па папулярнасці і ўплывовасці можна было б параўнаць з нашым ГКА «Полісье». Яны таксама выпрацавалі сваю пісьмовую дыялектную мову, наладзілі на ёй выпуск газет. Рухаўскія выданні, пішучы пра «Таварыства падкарпацкіх русінаў», звычайна робяць намёк на пракамуністычнасць некаторых актывістаў суполкі...

Аднак мары русінаў аб прыяднанні да Чэха-Славакіі, калі такія і былі, то цяпер развеяліся, як дым, у сувязі з расколам апошняй. Зараз у русінаў няма вялікай ахвоты далучацца да адсталай аграрна-ваеннапрамысловай Славакіі.

Тым не менш думкі аб прыяднанні да Чэха-Славакіі або аб аўтаноміі ўзніклі не толькі з-за моўнай ды культурнай спецыфікі гэтага рэгіёна, але і з-за эканамічнай цягі мясцовых жыхароў да Захаду. На горнай зямлі надта не разбагацееш, таму і раней можна было сустрэць закарпатцаў на заробатках у любым месцы СССР. Цяпер, са спрашчэннем пагранічнага кантролю, вялікую папулярнасць набылі заработкі ў Чэха-Славакіі, на яе фабрыках, фермах, будоўлях ды і ў прыватных гаспадароў. Бывае, што дзесяткі людзей з адной вёскі выязджаюць у Чэхію на работу.

Валянцін ГАБУДА.

ПРЫЗНАЦЬ ТРЭЦІМ ВАЮЮЧЫМ БОКАМ...

50 ГАДОЎ УПА

Цяперашні юбілей незвычайны: воіны Украінскай паўстанчай арміі (УПА), якая ў гады другой сусветнай вайны змагалася на два франты — з фашысцкаю і бальшавіцкаю акупацыяй, за самастойную Украіну, афіцыяльна ўшаноўваюцца ўпершыню. Бо ў часы таталітарнага рэжыму на іх долю выпадалі толькі рэпрэсіі ды ганенні. Ажно праз паўстагоддзя Украіна прызнае самаадданасць і патрыятызм, мужнасць і волю лепшых сваіх сыноў. Ініцыятыву святкавання 50-годдзя УПА падтрымала і дзяржаўная адміністрацыя. Прэзідэнт Украіны пан Леанід Краўчук афіцыяльна прызнаў вызначальную ролю УПА ў гісторыі барацьбы за Украінскую дзяржаву.

Юбілейныя ўрачыстасці працягваюцца ўжо некалькі месяцаў і ахопліваюць пераважна вобласці правабярэжнай Украіны. Па ініцыятыве Усеўкраінскага брацтва воінаў УПА ў жніўні праведзены рэйд па месцах баявой славы гэтай арміі. Ветэраны-паўстанцы пабывалі ў Кіеве, на Жытоміршчыне і Валыні, а завяршылі сваю вандроўку па Галічыне ў Львове, дзе яны прынялі ўдзел у навуковай канферэнцыі, прысвечанай гісторыі паўстанчага руху. У канцы жніўня на Ровеншчыне паспяхова праведзены першы Усеўкраінскі песенны фестываль «Паўстанчыя ночы», які адкрыў свету цэлы пласт цудоўнага патрыятычнага фальклору — паўстанчыя песні.

Нарэшце, галоўныя ўрачыстасці адбываюцца ў кастрычніку. Бо менавіта ў гэтым месяцы 1942 года з'явіліся першыя фарміраванні Паўстанчай арміі. А дзень Пакровы Прасвятой Багародзіцы воіны УПА традыцыйна адзначаюць як прафесіянальнае свята ратнікаў — абаронцаў роднай зямлі. Такая традыцыя ва ўкраінцаў існуе яшчэ з казацкіх часоў. Таму і цяпер дэмакратычныя арганізацыі Украіны дамагаюцца прызнання дня свята Пакровы (14 кастрычніка) днём Украінскай арміі.

На шчасце, яшчэ жывыя людзі, якія могуць данесці да маладых пакаленняў занядбаную раней праўду пра Украінскую паўстанчую армію. На Галічыне і Валыні (а якраз у гэтых землях найбольш актыўна дзейнічала УПА) насельніцтва прыхільна ўспрымае рэабілітацыю УПА, пасля шматлікіх гадоў забыцця тут аднаўляюцца магілы герояў Украіны. На Усходняй Украіне гэтыя падзеі ўспрымаюцца неадназначна, бо там яшчэ досыць моцныя рэшткі сталінска-суслаўскай прапаганды, якая зрабіла слова «бандэравец» самай вялікай лаянкай.

Юбілей УПА паказаў, што на Украіне празмерна мала ведаюць пра паўстанчы рух, нават вучоныя-гісторыкі. Тым часам, УПА даўно прызнана ў свеце адным з нацыянальных рухаў Супраціўлення ў другой сусветнай вайне, выдадзена нямала літаратуры пра яе, у прыватнасці шматтомны збор дакументаў «Летапіс УПА», дзе сабраны тысячы афіцыяльных сведчанняў пра ўкраінскіх паўстанцаў з нямецкіх, савецкіх, польскіх, іншых архіваў. Украінская паўстанчая армія ахапіла, паводле ацэнак розных даследчыкаў, ад 120 да 500 тысяч супраціўленцаў. Пачаўшы свой баявы шлях на Валыні ў 1942 годзе, яна некалькі гадоў паспяхова вяла вайну на два франты — супраць нямецка-фашысцкай, а з часам і бальшавіцкай акупацыі. У пасляваенныя гады УПА дзейнічала ва ўмовах падполля, а органы НКВД не маглі яе знішчыць ажно да сярэдзіны 50-х гадоў. «Армія без дзяржавы» — так назваў УПА адзін з яе арганізатараў Тарас Бульба (Максім Баравэць), які разам з кіруемай ім «Паліскою Січчю» падчас вайны цалкам кантраляваў, нягледзячы на ўсе захады нямецкага камандавання, цэлыя раёны на Заходнім Палессі (цяпер поўнач Жытомірскай і Ровенскай абласцей). Дарэчы, у атрадах Баравэця было нямала воінаў і з Беларусі.

Святкаванне юбілею УПА прыцягнула ўвагу грамадскасці і да нявырашаных праблем, звязаных з белай плямай у гісторыі Украіны. Сярод іх найгалоўнейшая — прызнанне УПА трэцім ваюючым бокам і прызначэнне яе ветэранам правоў ветэранаў другой сусветнай вайны. А тых, хто не загінуў на вайне ці ў катоўнях НКВД, перажыў сталінскія лагеры, засталося зусім няшмат. Тым не менш дзяржаўныя структуры марудзяць з рэабілітацыяй УПА як руху Супраціўлення, хоць ужо нямала былых воінаў рэабілітавана судовымі органамі Украіны за апошнія гады ў прыватным парадку. Даюць яшчэ аб сабе знаць догмы камуністычнай ідэалогіі. Зрэшты, вучоныя Украіны таксама яшчэ не далі належнай навуковай ацэнкі з'яве УПА, не асэнсавалі яе.

Яраслаў ПАЛІШЧУК.
г. Роўна.

АД РЭДАКЦЫІ: Непасрэдна Беларусь гэты юбілей як бы і не хвалюе. Але гісторыя УПА, летапіс яе ваенных дзеянняў закранае і паўднёвую частку нашай рэспублікі, якая ў часы нямецкай ваеннай адміністрацыі адносілася да рэйхскамісарыята «Украіна» і дзе таксама дзейнічалі атрады Украінскай арміі. Прычым вопыт стасункаў з гэтымі атрадамі ў жыхароў тых мясцін далёка не заўсёды быў станоўчым. Як нельга цяпер гаварыць аб выключна міралюбівай місіі ў адносінах да мясцовага насельніцтва «чырвоных партызан», гэтак жа было б недарэчна бяздумна ўхваляць усе дзеянні «бульбашоў» ды «бандэраўцаў», асабліва тое, што было ўчынена імі ў адносінах да польскага насельніцтва... Мы не апраўдваем пралітую кроў нявінных людзей. Але разам з тым ведаем, што вельмі цяжка нам, сённяшнім, разабрацца, хто вінаваты быў тады, а хто — не, бо і ў сённяшняй крыві, якая ліецца на прасторах СНД, мы не разабраліся. Адзінае пажаданне — не трэба залішняй гераізацыі і міфалагізацыі. Толькі праўда — каб такое больш не паўтаралася і каб больш не было патрэбы цывільным людзям браць у рукі стрэльбы для адваявання незалежнасці.

БІЗНЕС І ПАЛІТЫКА

Апошняе слова—за Вярхоўным Саветам. А можа, і за Канстытуцыйным судом?

Прызнаюся, паважаныя чытачы: пісаць пра шараханні нашых улад пры вырашэнні важнейшых эканамічных праблем з крайнасці ў крайнасць, калі нешта спачатку дазваляецца, а потым нечакана забараняецца, у многім ужо надакучыла. Ды і ці прыслухоўваюцца «наверсе» да крытыкі «знізу»? Таму лепш пагаворым пра што-небудзь больш лёгкае і прыемнае. Напрыклад, пра піва.

Днямі мой шапачны знаёмы, кашалёк якога яшчэ дазваляе яму купляць дарагія білеты ў лазню, заявіў са злосцю: «Больш у парыльню не хаджу: аказваецца, у лазнях піва прадаваць забаронена!». Як высветлілася, аматар «Лідскага» і «Жыгулёўскага» звязаў гэту «навацыю» з новым паходам супраць п'янства. Прычым падкрэсліваў, што такога не было нават у часы Гарбачова і Лігачова з іх вядомай усяму свету мудрай барацьбой за здаровы лад жыцця. Прыйшлося яго супакоіць і растлумачыць, што гэта проста водгалас нядаўняй пастановы нашага ўрада «Аб сур'ёзных недахопах у рабоце дзяржаўных і гаспадарчых органаў, службовых асоб па абароне эканамічных інтарэсаў рэспублікі».

Няўжо ёсць паміж гэтымі рознымі, на першы погляд, рэчамі якая-небудзь лагічная сувязь? А як жа: яна прасочваецца яшчэ з першых гадоў так званай перабудовы, з адыёзных пастаноў былога саюзнага ўрада Мікалая Рыжкова.

Як толькі ў вярхах задумваюць чарговую пертурбацыю, што-небудзь забараняюць, то адразу пэўныя віды тавараў некуды знікаюць, пераходзяць у разрад дэфіцыту, цана на іх павышаецца — і пачынаецца чарговы віток спекуляцыі. У нашых пакуль яшчэ «саўковых» умовах інакш і быць не можа, таму што сапраўднага рынку няма, рыначнай канкурэнцыі — таксама, ёсць толькі голы манапалізм і ўсё з ім звязанае. Так і ў нас сёння: як толькі забаранілі кааператывам і іншым камерцыйным структурам продаж алкагольных напіткаў, тытунёвых вырабаў і піва, дык адразу наш перакошаны рынак прывычным чынам і адрэагаваў.

Між іншым, у свой час у адрас урада было нямала папярэджанняў: пры цяперашнім «разбродзе і хістаннях», няпэўным прававым забеспячэнні гандаль такім спецыфічным таварам адпускаць на волю нельга, трэба пачакаць. Аднак карцела, відаць, атрымаць для дзяржбюджэту немалыя сродкі за продаж ліцэнзій.

Цяпер жа не бачыць усёй гэтай фальсіфікацыйнай вакханаліі на ўзбярэжжы гарэлачнага мора проста немагчыма, трэба рэагаваць. Значыць, права руля? Пазбавіць, адабраць...

Каго ж пакаралі? Упэўнены, псеўдапрадпрымальнікі, уся гэта пена, што аблажыла многія ларкі і «камкі» зноў выплыве, несумленныя дзялкі па-ранейшаму будуць соладка есці і піць. А вось што п'юць (і ці п'юць наогул) прадстаўнікі нашага маладога, сапраўды цывілізаванага бізнесу — не скажу, не бачыў. Думаецца, галава ў іх баліць за іншае: як выжыць у атмасферы ўдушальнай падатковай палітыкі, слабай прававой абароненасці? Дарэчы, многія з іх якраз і не вытрымліваюць прэсінгу, знікаюць з дзелавой сцэны. Ёсць адчуванне, што гэты працэс можа паскорыцца, стаць незваротным. На першы погляд можа падасца і дзіўным, але беларускія бізнесмены ўсур'ёз лічаць, што гэтаму можа паспрыяць і вышэйпамянёная пастанова Саўміна, накіраваная, здавалася б, толькі на барацьбу з карупцыяй і эканамічнай злачыннасцю. Менавіта гэты трывожны момант паслужыў камертонам, задаў тон нядаўняму пашыранаму пасяджэнню савета Саюза прадпрымальнікаў Беларусі, у рабоце якога ўдзельнічалі таксама народныя дэпутаты ўсіх узроўняў, прафсаюзныя і судовыя работнікі, юрысты, прадстаўнікі пракуратуры. Не ўдаючыся ў дэталі, можна канстатаваць, што праблема паўстала зусім не надуманая: у складанейшы перыяд уваходжання ў рынак цяперашні рашучы крок урада, пры ўсёй яго знешняй неабходнасці, стварае новую, нечаканую сітуацыю...

Аўтар гэтых радкоў не мае жадання браць на сябе місію нейкага аракула. Зноў жа: далёка не кожнага могуць зацікавіць прыватныя, так сказаць, меркаванні. Тут знаходзіцца, можа, і не арыгінальнае, але ўсё ж выйсце: запрасіць у якасці своеасаблівага «сааўтара» Старшыню Вярхоўнага Савета РБ Станіслава Шушкевіча, дакладней, выкарыстаць тэзісы яго выступлення на міжнародным кангрэсе ў Германіі, не так даўно змешчаныя ў друку.

Вытрымка першая: «На працягу пераходнага перыяду дзяржава будзе садзейнічаць развіццю прыватнага сектара». Гэта пакуль, скажам так, у тэорыі. Ці так робіцца на практыцы?

ПРАДПРЫМАЛЬНІКІ — ПРА ПЛЮСЫ І МІНУСЫ НЕЧАКАНАЙ АТАКІ НА КАРУПЦЫЮ І ЭКАНАМІЧНУЮ ЗЛАЧЫННАСЦЬ.

КАРУПЦЫЯ І ХАБАРНІЦТВА расцвілі пышнай кветкай не сёння. Штуршок, калі «працэс пайшоў» з асаблівай сілай, быў дадзены манілаўска-гарбачоўскім заклікам: усё, што не забаронена, тое дазволена, які не меў пад сабой ну аніякай прававой базы. Не будзем распісваць рэестр хабару, які ўстанавілі чыноўнікі прадпрымальнікам (і не толькі ім) за ўсялякія подпісы на адпаведных дакументах. Не станем пералічваць і ўсялякіх чыноўніцкіх махінацый, якія ва ўсіх на слыху: ад класічнага скандалу з канцэрнам «АНТ» да незаконнага вывазу, скажам, металаў, які назіраецца сёння ў Беларусі.

Ці могуць не вітаць сапраўдныя бізнесмены тыя меры, з дапамогай якіх будзе скінута з іх ярмо, накладзенае хцівай рукой бюракратаў-апаратчыкаў? Але чаму паход супраць апошніх пачаўся з такім спазненнем?

Самі прадпрымальнікі не раз уголас узнімалі праблему «карупцыі па-беларуску», з трывогай гаварылі аб фактах «афармлення» ценявога бізнесу, аб пранікненні мафіёзных структур у таварыствы з абмежаванай адказнасцю, аб тым, што ў мясцовых выканкомах рэгіструюць сумніцельныя «прадпрыемствы». Аднак доўгі час чамусьці былі бяссільнымі і Мінюст, і Мінфін, і Вярхоўны Савет з Саўмінам. «Рукі на даходзяць, не можам справіцца, — такія звычайна чуліся адказы з самага «верху».

Нарэшце доўгачаканы «залп» грымнуў. Але ці дакладны быў узяты прыцэл? Зусім магчыма (калі меркаваць па другой, «забараняльнай» частцы пастановы), што на адной дошцы разам з карупцыянерамі і злачынцамі могуць аказацца і сур'ёзныя прадпрымальнікі. І наогул, дакумент ахоплівае такую вялікую колькасць самых рознапланавых праблем, што ў самы раз пераводзіць размову ў наступную плоскасць: хто і як стварае заканадаўства па афармленню рыначнага прававога поля?

— Пастанову Саўміна нумар 588 мы лічым у многім незаконнай,— заявіў на пашыраным пасяджэнні СП Беларусі яго прэзідэнт Уладзімір Карагін. — Прынятыя там рашэнні ўваходзяць толькі ў кампетэнцыю Вярхоўнага Савета.

Яшчэ больш жорсткую пазіцыю заняў віцэ-прэзідэнт Магілёўскай прамыслова-гандлёвай палаты Юрый Падольскі:

— Гэтая пастанова перакрэсліла многае з таго, што ўжо склалася добрага ў рэспубліцы ў адносінах да бізнесу, новай эканомікі. Хіба не ведаюць яе аўтары, што ні Канстытуцыяй, ні Вярхоўным Саветам ураду не дадзена права ўводзіць дзяржаўную манаполію? Тут яўная падмена ўлады заканадаўчай уладай выканаўчай. Як гэта можна забараніць уласніку распараджацца набытай уласнасцю? Парушаны таксама Закон «Аб банках і банкаўскай дзейнасці».

Можа, у гэтых выказваннях ёсць перабор, таму што іх аўтары — людзі зацікаўленыя. Вось думка прадстаўнікоў аднаго з Камітэтаў пры Саўміне рэспублікі:

— У нас падрыхтавана адпаведнае пісьмо ва ўрад, паколькі мы лічым, што шэраг палажэнняў парушаюць антыманапольнае заканадаўства. Праўда, такога закона яшчэ няма, але пастанова ў нечым яўна супярэчыць духу рыначных пераўтварэнняў.

Адзінай была і думка прафесіяналаў з Саюза юрыстаў РБ: хоць пакуль і няма адпаведнага закона, ёсць неабходнасць прыцягнуць урад за падобную дзейнасць да маёмаснай адказнасці.

Не будзем каменціраваць прыведзеныя пазіцыі, яны гавораць самі за сябе. Не станем разжоўваць і агульнавядомую ісціну, што адміністрацыйнымі мерамі са спекуляцыяй «вадкай валютай», як сведчыць вопыт, справіцца не ўдасца — проста атрымаем мінулагоднюю сітуацыю, калі спіртное сцякалася да ценявых структур, таксістаў ды цыганоў, а службовыя асобы з дзяржгандлю грэлі на гэтым рукі. Словам, тут яўна прасочваецца знаёмы рэцыдыў адміністрацыйна - каманднага мыслення, да чаго ўсе мы, на жаль, прывыклі.

Пры ўсіх напышлівых размовах аб стварэнні прававой дзяржавы, прававой асновы рыначных адносін, больш за ўсё непакояць зігзагі, якімі мы рухаемся да пастаўленай мэты. Сапраўды, хто і як абароніць цяпер уласнасць прыватнай асобы, хто будзе плаціць за набытыя людзьмі ліцэнзіі, якія дзяржава ў асобе ўрада без усякіх «выбачайце, калі ласка» проста адбірае? Бальшавіцкі падыход да законнасці, дый годзе!

Хто-ніхто з'яўленне гэтага ўрадавага дакумента высакамоўна называе «атакай на карупцыю і спекуляцыю». Аднак ці патрэбны падобныя «атакі» пры заканатворчай, няхай сабе і саматужнай, дзейнасці? Мяркуйце самі: ішоў год за годам, але ніхто і не думаў заняцца распрацоўкай асобных умоў і асноўных правілаў вядзення гандлю і гандлёва-вытворчай дзейнасці. А цяпер на гэта адпускаецца, ці бачыце, паўтара тыдня. Загадзя можна ўявіць, якой якасці дакумент з'явіцца на свет. З такой жа лёгкасцю распрацоўваецца і законапраект па пункту № 10, каб яго можна было хутчэй прадставіць у Вярхоўны Савет.

Як не пазайздросціць Расійскай Федэрацыі, дзе ўжо год як існуе такі гарант дэмакратыі, як Канстытуцыйны суд. Арганізацыя сур'ёзная, якая можа паставіць у становішча «смірна» нават цяперашняга і былога прэзідэнтаў. Вось што патрэбна Беларусі — тады ўсе гэтыя ведамасныя, з дазволу сказаць, законы будуць адхіляцца з парога. Так і павінна быць у будучым. Пакуль жа задаволімся думкай Старшыні ВС, калі, гаворачы аб неабходнасці прыватызацыі і дэманапалізацыі, ён заўважае: «Працэс прыватызацыі ўключае стварэнне дакладнай сістэмы юрыдычных абавязацельстваў, якія абараняюць правы прыватных уласнікаў...»

ЦІ ТРЭБА ЗДЗІЎЛЯЦЦА, што, напалоханыя апошнімі «навацыямі», беларускія бізнесмены пачынаюць згортваць свае справы, а некаторыя ўвогуле сядзяць на чамаданах. Капіталы ж перацякаюць у інныя краіны (СНД, Прыбалтыку, Польшчу), дзе з большай павагай ставяцца да рыначных законаў, эканамічнай свабоды чалавека.

Напалоханыя, між іншым, і патэнцыяльныя заходнія інвестары, бо іхняя разведка працуе хутка і дакладна. Можам напомніць, што кожнага з іх цікавяць дзве рэчы: стабільнасць у нашай дзяржаве і спрыяльнасць для бізнесу заканадаўства. Запэўніваю, што, ведаючы пра тую ж падатковую палітыку ў Беларусі, пра новае засілле ўладароў-манапалістаў, пра тое, што іх маёмасць у нас р-р-рэвалюцыйным замахам можа быць нечакана адабрана, бізнесмены Захаду да нас усур'ёз не пойдуць.

У Праграму развіцця і падтрымкі прадпрымальніцтва ў рэспубліцы, якую таксама разглядалі на прайшоўшым пасяджэнні СП, закладзена і такая, у прыватнасці, думка: для рэалізацыі пастаўленых мэт неабходна фарміраванне прававой базы і стымуляванне дзелавой актыўнасці. Тое ж самае даводзяць у замежных паездках і беларускія кіраўнікі розных рангаў. Не працуюць жа яны, як гаворыцца, на заходнюю публіку! А ў сябе дома мы самі іншы раз адмочым такое, што зноў прымушаем блізкіх і далёкіх партнёраў гаварыць: Беларусь — гэта зона, для бізнесу не спрыяльная.

Уяўляецца, што і пастанова № 588 у нечым — з разраду падобных акцый. У Саўміне яе лічаць акцыяй пераважна палітычнай. Рацыя, відаць, ёсць. Асабліва, калі ўдумаешся: чаму гэты «залп» нечакана пушчаны за 2—3 тыдні да пачатку сесіі ВС? Няўжо нельга было пачакаць і належным чынам прадставіць прапановы ў парламент, каб там фундаментальна і прафесіянальна разабраліся ў іх? Магчыма, штосьці і знайшло б сваё адлюстраванне ў заканадаўстве. Аднак не: магчымасць нажыць палітычны капітал аказалася больш прывабнай. Дык за кім застанецца апошняе слова?

Гэты, далёка не поўны, і небясспрэчны аналіз кроку ўрада хацелася б завяршыць зноў жа тэзісам паважанага кіраўніка нашай дзяржавы: «Па-ранейшаму мы стараемся вырашаць праблемы на ўзроўні неабальшавіцкай свядомасці, кідаючыся з адной крайнасці ў другую».

Пры ўсім жаданні прыдрацца да гэтай фразы ніяк немагчыма. У ёй кожнае слова на сваім месцы. А магчыма ў чытачоў, спецыялістаў іншая думка?

Валерый ЧАРНЯЎСКІ, аглядальнік «Звязды».

РОЗГАЛАС

І ДЛЯ ДВОЕЧНІКАЎ, І ДЛЯ ВЫДАТНІКАЎ БЯСПЛАТНА

ШКЛОЎ. Выканком раённага Савета народных дэпутатаў разгледзеў пытанне аб вызваленні ад платы за праезд школьнікаў у аўтобусах гарадскога і прыгарадных маршрутаў. Вырашана, што да канца навучальнага года школьнікі на вызначаных маршрутах будуць ездзіць бясплатна, а затраты мясцоваму аўтапарку кампенсуюць за кошт раённага бюджэту.

ХОЦЬ АДНА ЧАРГА, ДЫ ЗНІКНЕ

ШЧУЧЫН. 2.700 чалавек стаяць сёння ў чарзе ў раёне і горадзе на ўстаноўку тэлефона. Аднак настрой у гэтых чаргавікоў апошнім часам значна палепшыўся — стала вядома, што ўжо ў будучым годзе плануецца пуск аўтаматычнай тэлефоннай станцыі адразу на 4.500 нумароў. Такім чынам, яшчэ і запас застанецца.

ЛЕПШ ПОЗНА, ЧЫМ НІКОЛІ

Наш спецыяльны карэспандэнт перадае з XIX Сусветнага кангрэса па малому бізнесу

ВАРШАВА. (Валерый ЧАРНЯЎСКІ). Малы бізнес, няхай ён і называецца малым, як і ўсякае расліна ў «эканамічным агародзе», мае патрэбу ў апякаванні і клапатлівым доглядзе. Прадпрымальнікі нашай суседкі Польшчы якраз і адчуваюць гэтага клопату з боку ўрада рэспублікі, іншых дзяржаўных структур. Ва ўсякім разе, тут ужо функцыяніруюць 1.600 тысяч прыватных фірм. Прэзідэнт Рэспублікі Польшча Лех Валенса, які прыняў званне ганаровага шэфа кангрэса, у сваім прывітальным слове, з якім выступіў [illegible], сказаў:

— Польшча знаходзіцца на парозе вялікіх пераўтварэнняў [illegible]. У справе развіцця прадпрымальніцтва, малога і сярэдняга бізнесу ў краіне ёсць вялікія магчымасці. Падкрэсліваю, што альтэрнатывы шляху да рынку ў нас няма.

Тое, што Польшча сярод краін былога сацыялістычнага лагера першай пачала гэты шлях, сёння агульнавядома. Ёсць і пэўныя поспехі, што прызнана ўсім дзелавым светам. Фактам такога прызнання з'яўляецца правядзенне ў Варшаве XIX Сусветнага кангрэса па малому бізнесу, які праходзіў з 11 па 14 кастрычніка. На гэты форум дзелавых людзей прыбылі прадстаўнікі 61 краіны свету з усіх кантынентаў зямнога шара — Канады, ЗША, Германіі, Японіі, краін СНД і многіх іншых дзяржаў. Іх удзельнікі спадзяюцца на тое, што работа і рашэнні кангрэса зрушаць урады многіх дзяржаў, у прыватнасці Усходняй Еўропы і СНД, [illegible].

Гаворыцца гэта і таму, што на дзелавым форуме [illegible] многія з праблем (дарэчы, у немалой ступені тыя, якія стаяць і на шляху Беларусі) сучаснага рынку. [illegible]

[illegible] Калі ж будзем актыўна працаваць у гэтым напрамку, без вадтрымкі з боку сусветнага супольніцтва не застанёмся. Як сказала ў сваёй прамове на кангрэсе адна з кіраўнікоў прадстаўніцтва польскага бізнесу Эльвіра Кухарска: «Малыя бізнесмены ўсіх краін, далучайцеся!» Заклік вельмі правільны па сэнсу, значны больш сучасны, чым той, які ўжо стаў сказаць яшчэ ў мінулым стагоддзі.

ДА ЎРУЧЭННЯ ВЯРЫЦЕЛЬНЫХ ГРАМАТ

13 кастрычніка Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Вялікага герцагства Люксембург у Рэспубліцы Беларусь Жан-Мары Хостэр уручыў вярыцельныя граматы першаму намесніку кіраўніка беларускага парламента Вячаславу Кузняцову.

Жан-Мары Хостэр нарадзіўся 11 верасня 1937 года ў Люксембургу. Закончыў факультэт правазнаўства ў Парыжы і факультэт палітналогіі Парыжскага ўніверсітэта, каледж Св. Антонія і Оксфардскі ўніверсітэт. Мае дыпломы доктара права і доктара філасофіі, а таксама дыплом аб заканчэнні інстытута палітналогіі.

Прафесіянальную дзейнасць пачаў у 1961 годзе адвакатам-стажорам у адвакацкай канторы. З 1964 года — аташэ права, а з 1966 — сакратар права ў міністэрстве замежных спраў Люксембурга. Затым працаваў у дагаворна-прававым аддзеле МЗС. У 1968 з'яўляўся членам дэлегацыі Люксембурга ў ААН, а ў 1969 годзе — дэлегатам Люксембурга на Венскай канферэнцыі па праву дагавораў.

З 1970 па 1976 год — намеснік пастаяннага прадстаўніка Люксембурга пры НАТО. З 1976 па 1978 год — спецыяліст па пытаннях міжнароднай эканомікі ў міністэрстве замежных спраў і знешняга гандлю. Быў дэлегатам Люксембурга на Канферэнцыі па эканамічнаму супрацоўніцтву ў Еўропе (Парыж, 1977 г.), дэлегатам Люксембурга на канферэнцыях ЮНЕСКО па сумесных фондах і даўгах краін, якія сталі на шлях развіцця (Жэнева, 1977 і 1978 гг.). Затым займаў пасады:

дырэктар Дзяржаўнага пратакола, упраўлення і права міністэрства замежных спраў Люксембурга;

пастаяннага прадстаўніка Люксембурга ў рангу пасла пры Савеце Еўропы ў Страсбургу (1979 г.);

паўнамоцнага міністра (1983 г.).

У 1985 годзе атрымаў назначэнне Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Вялікага герцагства Люксембург у Нідэрландах. З 1992 года — Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Вялікага герцагства Люксембург у Расіі, Фінляндыі і Манголіі.

Свабодна валодае нямецкай, французскай, англійскай мовамі, гаворыць на галандскай, італьянскай, іспанскай.

Жанаты, мае сына.

Аддзел інфармацыі МЗС Рэспублікі Беларусь— БЕЛІНФАРМ.

У Бішкеку без сенсацый: канфедэрацыя не нарадзілася, Садружнасць не памерла

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

доў. Зразумела, у нашых інтарэсах, каб гэты тэрмін быў як мага больш кароткім.

НАФТА.

Беларусь — у стадыі перагавораў з Расіяй аб нафце. Пакуль што невядома, якой будзе наша квота. Вячаслаў Кебіч аптымістычна спадзяецца, што пастаўкі ў наступным годзе будуць не меншымі, чым сёлета. Але цэны, натуральна, падымуцца не ніжэй, чым у Расіі.

Цяперашні ажыятаж на бензазапраўках [illegible] выкліканы тым, што беларускія нафтаперапрацоўчыя заводы, прадчуваючы павышэнне цэн, прытрымлівалі паліва на складах.

Ёсць папярэднія дамоўленасці аб тым, што беларускія нафтавікі на правах арэнды або канцэсіі возьмуцца эксплуатаваць некаторыя з 3,5 тысяч закінутых нафтавых свідравін Цюмені.

ВІЗЫ.

Падарожнічаць у краінах Садружнасці пакуль што можна будзе без віз — адпаведны дакумент падпісаны ў Бішкеку.

Таджыкістан і Туркменістан настойвалі на яшчэ большай свабодзе: каб выдадзеныя іншаземцам візы распаўсюджваліся не толькі на тую краіну, якая іх выдала, але і на ўсю Садружнасць. Беларусь катэгарычна адмовілася ад такой прапановы. Сапраўды, малапрыемная перспектыва — [illegible] «гасцей», якіх да нас не запрашалі.

Што ж датычыць «асоб каўказскай нацыянальнасці», то і С. Шушкевіч, і В. Кебіч катэгарычна адмовіліся агулам абвінавачваць усіх іх у абвастрэнні крымінагеннай сітуацыі ў Беларусі. «Абвінавачваць трэба канкрэтных злачынцаў, а не нацыі», — сцвярджэнне, якое цяжка аспрэчыць.

Валянцін ЖДАНКО.

interfax ИНТЕРФАКС

Гарбачоў гатоў адказаць на пытанні суддзяў Канстытуцыйнага суда, аднак «не ў рамках працэсу»

Былы прэзідэнт СССР і генеральны сакратар ЦК КПСС Міхаіл Гарбачоў заявіў аб гатоўнасці адказаць на ўсе пытанні Канстытуцыйнага суда, аднак толькі ў тым выпадку, «калі гэта будзе зроблена не ў рамках працэсу».

Як заявіў супрацоўнік прэс-службы «Гарбачоў-фонду» Уладзімір Тумаркін, гаворка можа ісці аб прыватнай гутарцы ў нерабочы час.

334 рублі за адзін долар на валютнай біржы ў Маскве

На таргах Маскоўскай міжбанкаўскай валютнай біржы (ММВБ), якія адбыліся 13 кастрычніка, курс долара склаў 334 рублі. Аб'ём продажу — 46 млн. 810 тыс. долараў. Прапанова валюты склала 50 млн. 450 тыс. долараў, попыт — 46 млн. 50 тыс. долараў.

На папярэдніх таргах 9 кастрычніка курс таксама складаў 334 рублі за адзін долар.

Эксперты мяркуюць, што затрымка курсу рубля на адзнацы 334 рублі за адзін долар не сведчыць пра яго стабілізацыю. Як заявіў адзін з дылераў ММВБ, пакуль «не існуе аб'ектыўных эканамічных перадумоў, якія могуць перашкодзіць далейшаму падзенню рубля да 400—500 рублёў за адзін долар да канца 1992 г.».

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

* У выніку моцнага землетрасення, якое адбылося ў Каіры і сельскіх раёнах Егіпта, прыкладна 340 чалавек загінула і тысячы паранены. Прэзідэнт Мубарак тэрмінова вярнуўся дамоў з Кітая.

* **У краінах Лацінскай Амерыкі і Карыбскага мора ўзмацняюцца пратэсты супраць святкавання 500-годдзя адкрыцця Калумбам Амерыкі. А ў Дамініканскай Рэспубліцы пратэсты выліліся ў беспарадкі, адбыліся сутыкненні з паліцыяй. Чуліся выстралы, з натоўпу ляцелі камяні. Дэманстранты сцвярджаюць, што прыбыццё Калумба ў Новы свет абярнулася гібеллю і рабствам соцень тысяч мясцовых жыхароў.**

* Буш працягвае падвяргаць рэзкай крытыцы кандыдата ад дэмакратычнай партыі Клінтана, падкрэсліваючы яго нявопытнасць у міжнароднай палітыцы. Клінтан, у сваю чаргу, заклікае выбаршчыкаў пакласці канец дванаццацігадоваму перыяду праўлення рэспубліканцаў, які ён называе «эрай правалу».

* **ААН звярнулася да сусветнай грамадскасці з заклікам сабраць 87 млн. долараў для аказання новай дапамогі Самалі.**

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

«БІ-БІ-СІ»

* Прадстаўнік прэзідэнта Ельцына заявіў, што Гарбачоў больш не павінен даваць паказанні Канстытуцыйным судзе і яму будзе дазволена выехаць у Германію на пахаванне Вілі Брандта.

* **Арменія выказвае незадаволенасць развіццём эканамічнага супрацоўніцтва Англіі і Азербайджана ў галіне асваення нафтавых багаццяў. Арменія лічыць, што да Азербайджана трэба прымяніць тыя ж санкцыі, як і да Сербіі.**

РАДЫЁ «СВАБОДА»

* У Грузіі ўчора павінна была пачаць работу місія ААН па высвятленню фактаў канфлікту з Абхазіяй. Тым часам у гэтым рэгіёне працягваюцца баі.

* **Віцэ-прэм'ер Кыргызстана заявіў, што яго краіна мяркуе накіраваць у Таджыкістан міратворчы кантынгент з 400 ваеннаслужачых. У сераду парламент Кыргызстана абмяркуе дыслакацыю гэтых сіл, асноўная місія якіх — дапамога кіраўніцтву Таджыкістана ўмацаваць парадак і падрыхтавацца да зімы.**

* Дырэктар аднаго з украінскіх заводаў Леанід Кучма заявіў агенцтву Рэйтэр, што прэзідэнт Краўчук афіцыяльна прапанаваў яму заняць пасаду прэм'ер-міністра і сфарміраваць урад краіны.

* **26-гадовая амерыканка, якой была перасаджана печань свінні, памерла ў клініцы Лос-Анджэлеса ў той час, калі ўрачы рыхтавалі яе да паўторнай аперацыі па перасадцы печані чалавека. Печань свінні была часовай мерай, пакуль не знойдзецца печань чалавека. Прычына смерці пацыенткі пакуль што невядомая.**

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

Міністэрства аховы здароўя папярэджвае: курэнне шкодзіць вашай кішэні

Адзначыўшы салідны паўтысячагадовы юбілей, цыгарэты нечакана сталі меркай узроўню жыцця. Калі вам хочацца ведаць, якая зарплата ў суседа, неабавязкова заглядваць у яго халадзільнік. Пацікаўцеся, што ён курыць, . і адразу ўсё стане зразумела

Асноўная маса насельніцтва мае даходы да 4,5 тысячы рублёў у месяц. Таму вымушана задавальняцца цыгарэтамі трэцяга класа. І прафесар, і дзеяч культуры, увогуле інтэлігенцыя, не гаворачы ўжо аб работніках аграрнага сектара, рабочых, па традыцыі пацягваюць «Астру». Курыць хочацца што-небудзь лепшае, з фільтрам, але траціць на гэта чвэрць зарплаты, калі амаль 80 яе працэнтаў ідзе на харчаванне, няма ніякай магчымасці. Ну, а «Мальбара» па 150 «рэ» — для тых, хто ездзіць у «бэнцах».

Цяперашняя беднасць тытунёвага рынку ўзнікла не раптам, а закладвалася спакваля. Адначасова з уступленнем у сілу сумна вядомай пастановы па барацьбе з «зялёным змеем» быў падрыхтаваны адпаведны дакумент па такому ж бязлітаснаму выкараненню курэння. Аднак хтосьці з найбольш разумных палітыкаў тагачаснага кіраўніцтва Саюза, цвяроза ацаніўшы абстаноўку, схаваў яго пад сукно.

Да таго часу ў Беларусі нішто не абяцала дэфіцыту цыгарэт. Хмары пачалі насоўвацца пасля таго, як загадала доўга жыць Мінская тытунёвая фабрыка. Урад Беларусі пайшоў тут па шляху найменшага супраціўлення. Грошай, як вядома, няма, каб замяніць поўнасцю зношанае абсталяванне, ды і палавіна прадукцыі ўсё роўна ідзе за межы рэспублікі, таму што свой рынак насычаны. Фабрыку закрылі і ўсё.

Развал СССР і разрыў усіх народнагаспадарчых сувязей не мог не адбіцца і на вытворчасці цыгарэт. Тым больш, што Гродзенская тытунёвая засталася ў адзіноце. Хоць, калі меркаваць па даных Дзяржкамстата РБ, асабліва турбавацца няма падстаў. За апошнія 10 гадоў продаж тытунёвых вырабаў у рэспубліцы вырас амаль на 4 мільёны штук і ў мінулым годзе дасягнуў 1.854 цыгарэты на душу насельніцтва. Аднак гэта толькі бачнасць дастатку. Курцу, які спажывае пачак цыгарэт штодзённа (такіх пераважная большасць), патрабуецца ў год 7.210 цыгарэт.

Мінуў не адзін год, як спыніла работу адзіная ў СНД фабрыка па вытворчасці цыгарэтных фільтраў у Арменіі. І вось, вычарпаўшы апошнія запасы, ужо паўтара месяца з тытунёвага канвеера ў Гродна ідуць усё тыя ж «Арбіта», «Космас», але ў крыху скарочаным выглядзе і меншыя па вазе, па 550—600 рублёў за кілаграм без гандлёвай нацэнкі. План з гродзенцаў і не патрабуюць: Азербайджан, Таджыкістан, Малдова, хоць і заняты вырашэннем нацыянальнага пытання, яшчэ не спынілі цалкам паставак сыравіны. І на тым дзякуй.

Невясёлая сітуацыя атрымліваецца. Як гаворыцца, без цыгарэты не разбярэшся. Вось расіянам пашанцавала. Гэтымі днямі ў Санкт-Пецярбургу адбылася прэзентацыя амерыканскай фірмы «Філіп Морыс», якая паабяцала завваліць Расію цыгарэтамі, высакаякаснымі і таннымі. Можа, і нам што перападзе ад «старэйшага брата»? Бо для Беларусі яшчэ не знайшоўся тытунёвы мецэнат. Вось і дыміць дырэктар Гродзенскай тытунёвай фабрыкі І. І. Багдановіч, паводле яго ўласных слоў, бязбожна. «А пра цыгарэты лепш не пішыце, — гаворыць. — Яшчэ народ запанікуе»

Ды якая паніка? І не такое бачылі! Канешне, свежыя яшчэ ўспаміны пра бунт мінскіх курцоў каля спецыялізаванага магазіна. І зноў пытанне вырашылася ўладамі традыцыйна: змянілі шыльду «Тытунь» на «Камерцыйны» і кропка. Мітынгаваць няма дзе, ды і стаміліся ўсе ад мітынгаў, надакучыла. Ці ж скажа хто гнеўную тыраду каля камерцыйнага кіёска, дзе «Космас» прапануюць ужо за паўсотні. Як сказала адна старая бабулька у чарзе за малаком: «Фашыстаў перажылі, камуністаў перажылі. І «дэмакратаў» з іх цэнамі перажывём».

Наша жыццё не багатае на станоўчыя эмоцыі, і таму не ва ўсіх хапіла духу адмовіцца няхай ад падазронага, але ўсё ж задавальнення. Зноў ленінскае пытанне: што рабіць? Урачы, экстрасенсы і г. д., нават работнікі аддзела бакалейных тавараў Мінгандлю РБ настойліва раяць кінуць курыць. Не хочаце? Тады зарабляйце. Праўда, наша дзяржава ўпарта не жадае даць нам магчымасць зарабіць на «Кэмэл». Але гэта — тэма іншай размовы.

В. ПАЛЯКОВА.

ДОКТАР БРАЎН РЭКАМЕНДУЕ...

Эксперт Еўрапейскага эканамічнага супольніцтва доктар Ф. Браўн наведаў фізіка-тэхнічнае аддзяленне Акадэміі навук Беларусі, дзе пазнаёміўся са структурай інстытутаў машынабудаўнічага комплексу і абмеркаваў магчымасці будучых заходніх інвестыцый у навуку і эканоміку Беларусі. Дарэчы, доктар Браўн нядаўна пачаў працаваць па кантракту з Саветам Міністраў Рэспублікі. Ён, як вядомы спецыяліст па эканоміцы, уносіць рэкамендацыі па правядзенню эканамічных рэформ на Беларусі.

НАВІНКА ДЛЯ ФЕРМЕРАЎ

Канструктары Мінскага трактарнага завода распрацавалі новую мадэль трактара, прызначаную для фермераў і арандатараў. «Беларусь» МТЗ-220 можа прымяняцца для апрацоўкі лёгкіх глебаў, баранавання, культывацыі, міжрадковай апрацоўкі, касьбы траў, транспарціроўкі грузу, а таксама для механізацыі работ на фермах.

— Новы малагабарытны трактар, — сказаў вядучы канструктар бюро мотаблокаў ГСКБ прадпрыемства Юрый Шэвік, — абсталяваны задняй гідраўлічнай сістэмай для стыкоўкі з рознымі сельскагаспадарчымі машынамі, счэпка можа рабіцца і спераду. Магутнасць трактара 25 конскіх сіл, ён мае вядучыя пярэднія і заднія колы. Акрамя таго, навінка, у адрозненне ад іншых аналагічных трактараў, якія выпускае беларускае трактарабудаўнічае аб'яднанне, абсталявана кабінай для вадзіцеля. Маючы ў даўжыню ўсяго не больш як 2,5 метра (гэта амаль удвая менш размеру серыйнага МТЗ-80), МТЗ-220 зручны для работы на невялікіх зямельных участках. Першыя яго ўзоры ўжо выраблены ў цэху доследнай вытворчасці прадпрыемства. А доследна-прамысловая партыя будзе выпушчана ў пачатку 1993 г.

Алег ПРАЦЬКО.

СЕКС: ПРАЦЭС ПАЙШОЎ

Вытворча - камерцыйнае прадпрыемства «САН» першым у рэспубліцы адкрывае магазін па гандлю атрыбутамі сексу. Магазін будзе закрытага тыпу, усе цікавячыя тавары вы зможаце выбраць па каталогу, а потым атрымаць па пошце заказной бандэроллю. Вось дзе ўжо сапраўды «працэс пайшоў».

ПЕРШЫ БЛІН— НЕ КАМЯКОМ

КАРЭЛІЧЫ. Першы прыватны магазін адкрыўся ў райцэнтры. Называецца ён «Геліёс», а яго ўладальнікам стаў С. Наумовіч. Асартымент тавараў у магазіне пакуль што невялікі, аднак гаспадар упэўнены, што хутка літаральна закідае землякоў якаснымі імпартнымі і савецкімі прадуктамі і таварамі.

Колькі каштуе Захаду наша перабудова?

Паводле даных «Швейцарского вестника», за перыяд 1986—1991 гадоў былому Савецкаму Саюзу (а потым і краінам СНД) банкамі краін Еўропы, Амерыкі і Японіі былі прадастаўлены крэдыты ў наступных размерах (у мільярдах долараў):

Германія — 21,9; Францыя — 5,6; Японія — 4,5; Італія — 4,4; Аўстрыя — 3,5; Англія — 3,4; Швейцарыя — 2,9; Нідэрланды — 2,1; Фінляндыя — 1,0; Бельгія — 0,6; Швецыя — 0,5; ЗША — 0,5; Іспанія — 0,3.

Агульная сума банкаўскіх крэдытаў, такім чынам, склала 51,2 мільярда долараў і складалася ў значнай ступені з гандлёвых і прамысловых крэдытаў дзяржаве (у меншай ступені — прыватнаму бізнесу), а таксама з некаторых мытных, страхавых і іншых ільгот. Сюды, дарэчы, не ўваходзіла гуманітарная дапамога харчаваннем, медыкаментамі і г. д. на агульную суму больш за 9 мільярдаў долараў. Гэтая форма дапамогі рэалізуецца, як правіла, з бязвыплатных адлічэнняў з дзяржаўнага бюджэту, ахвяраванняў ад грамадскіх арганізацый, фірмаў.

ВОСЬ ДЫК «НАВАСЁЛЫ»

ПРУЖАНСКІ РАЁН. Калі раніцай работнікі мясцовай ПМК-29 аб'яднання «Палессежылбуд», якія выконвалі аддзелачныя работы ў дваццаці дамах прысядзібнага тыпу ў вёсцы Кабылаўка, прыйшлі на аб'ект, яны не паверылі сваім вачам — у дзесяці недабудаваных кватэрах былі навасёлы. Аказваецца, мясцовыя жыхары, якія доўга стаяць у чарзе на атрыманне жылля, прачулі, што дзесяць дамоў быццам бы плануецца аддаць для перасяленцаў з чарнобыльскай зоны. Вось і вырашылі калгаснікі запратэставаць — чаму свае гадамі туляцца ў інтэрнаце, а жыллё аддаюць чужым. Выбраўшы зручны момант, яны засяліліся ў новыя дамы. Цікавы факт: усе незаконныя навасёлы стаяць у чарзе на атрыманне жылля ў калгасе ў першай дзесятцы.

ПСІХАТРОПНАЯ ЗБРОЯ. МІФЫ ЦІ РЭАЛЬНАСЦЬ?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар).

гледачоў. А раптам падобны гіпнацізёр выконвае нечую злую волю, нечы сацыяльны заказ? Ці не таму пасля важжаў аднаго такога гіпнацізёра па рэгіёнах былога Саюза, правядзення ім масавых сеансаў па мясцовым тэлебачанні там пачалі ўспыхваць масавыя хваляванні. Характэрная дэталь: многія вядомыя вучоныя, у тым ліку і балгарын Дзічаў, катэгарычна супраць падобных масавых тэлесеансаў.

Нарэшце, самае загадкавае, незразумелае і самае страшнае — лептонныя генератары. Як сведчаць рэдкія публікацыі на гэтую тэму, а таксама тыя ж тэлевізійныя перадачы «Чорная скрынка», падобныя распрацоўкі вядуцца не першы год. У чым іх небяспека? Па-першае, поўная безабароннасць чалавека перад гэтай грознай праявай. Хіба не насмешкай прагучала ў некаторых сродках інфармацыі вызначэнне псіхатропнай зброі як «гуманнай зброі». Які тут да д'ябла гуманізм, калі, па-першае, ты цацка, заложнік у нечых руках, а па-другое, нават цяжка ўявіць сабе маштабы паражэння ад падобнай зброі. Дзесяць гадоў назад я ўпершыню даведаўся аб тым, што ў арміі на вучэннях даюцца ўводныя, накшталт: праціўнік прымяніў псіхатропную зброю; частка разлікаў забеспячэння звар'яцела. Вашы дзеянні? Прызнацца, тады не вельмі ўдумваўся ў тое, што гэта такое — псіхатропная зброя, чаму ў выніку яе прымянення людзі вар'яцеюць... І толькі цяпер зразумеў: ужо ў той час і ў нас, і за «бугром» вяліся інтэнсіўныя распрацоўкі бесчалавечнай зброі. Наогул гонка ўзбраенняў спадарожнічала ўсёй гісторыі чалавецтва. Дастаткова было вынайсці лукі і стрэлы, як з'явіліся шчыты, для абароны ад мяча — латы... І ў наш час не паспелі зрабіць танк: як вынайшлі процітанкавую гармату. Чым больш моцнай рабілася браня, тым больш дзейснымі станавіліся сродкі барацьбы з танкамі. А вось паратунку ад псіхатропнай зброі пакуль што няма. Праўда, усё што звязана з распрацоўкай псіхатропнай зброі, было за шчыльнай заслонай сакрэтнасці. Але як абараніцца ад таго, што пранікае практычна праз ўсё? Калі верыць той жа тэлеперадачы «Чорная скрынка», цэлая вайсковая часць была выведзена са строю пад уздзеяннем нейкага генератара: усе салдаты заснулі. Але варта было часткова змяніць рэгуліроўку...

— Неяк мне давялося гутарыць з вядомым у рэспубліцы чалавекам. Ён фізік, доктар навук, прафесар. Дык вось наконт майго пытання аб яго адносінах да экстрасенсорыкі, быў катэгарычны адказ: «Для мяне важна тое, што можна вызначыць пры дапамозе прыбораў, даць навуковую ацэнку з'яве. Астатняе...»

— Дык вось ужо пры дапамозе прыбораў удалося ўстанавіць уздзеянне тых жа экстрасенсаў. Дарэчы, у гэтых доследах прымаў удзел і Васіль Іванавіч Конанцаў. І ў гэтым нічога звышнатуральнага няма. Апрача магнітнага, гравітацыйнага палёў, нашу Зямлю, ды і ўвесь Сусвет, пранізвае біяполе. Усе мы звязаны з Космасам, так званым тонкім светам. Гэтага якраз не разумеюць і не ўлічваюць стваральнікі лептонных генератараў. Асабліва непакоіць тое, што побач з навуковымі дзяржаўнымі лабараторыямі, дзе распрацоўваюцца падобныя прыборы, гэтай справай могуць заняцца ці ўжо заняліся «прыватныя» вынаходнікі.

У друку ўжо былі паведамленні, што ў Кіеве з'явіліся «экстрасенсы на даму» — так называецца прыбор, у аснову якога пакладзены лептонны генератар. Сам трымаў у руках падобны «інструмент», зведаў моц яго ўздзеяння. Не дай Бог адчуць гэта яшчэ раз!

— І ўсё ж на кожны яд знаходзяць проціяддзе. Ну, а адносна псіхатропнай зброі — няўжо няма шчыта ад яе?

— Здаецца, у сваім развіцці чалавецтва, а дакладней навука, наблізілася да крайне небяспечнай рысы. Яшчэ ў пачатку нашага стагоддзя першыя дэтэктарныя прыёмнікі здаваліся звышцудам, а цяпер пры дапамозе радыётэлескопаў мы зандзіруем блізкі і далёкі Космас. Што датычыцца лептонных генератараў, то вынікі распрацоўкі ў гэтым напрамку прадказаць цяжка. Мне асабіста нават страшна робіцца, калі пачынаю думаць пра гэта.

— А што вы маглі б параіць наконт гэтага?

— Прагрэс нельга спыніць. Такая ўжо істота чалавек — яму да ўсяго трэба дакапацца. Авалоданне сакрэтамі ядзернай энергіі ўжо неаднойчы ставіла чалавецтва на грань сусветнай бойні, у якой наўрад бы хто ўцалеў. Цяпер вядуцца распрацоўкі яшчэ больш грознай зброі. Адзінае, што, на маю думку, трэба зрабіць, гэта прыняць адпаведныя меры на ўзроўні ўрада Рэспублікі Беларусь. Трэба дабіцца з дапамогай ААН забароны не толькі выкарыстання псіхатропнай зброі, але нават далейшых распрацовак у гэтым напрамку. Дарэчы, гісторыя ўжо ведала нешта падобнае. У свой час Ліга нацый наклала забарону на выкарыстанне хімічнай зброі. І нават Гітлер не адважыўся выкарыстаць яе. Чаму не скарыстаць гэты шанц і, пакуль не позна, не спыніць распрацоўку псіхатропнай зброі?

Гутарыў Уладзімір ГОЙТАН.

Барыс АЛЕЙНІК

Князь цемры

ДВА ГАДЫ Ў КРАМЛІ

(Пачатак у нумарах 204—205).

Словам—хочучы таго або не,—але Вы як галоўны архітэктар і А. М. Якаўлеў як галоўны тэарэтык «перабудовы» настолькі заблыталі перадвыбарную кампанію, што ў дэпутаты не мог трапіць толькі той, хто гэтага не вельмі хацеў. Затое кожны з «асноўнай хвалі», хто паставіў на мэце атрымаць мандат выбранніка,—атрымаў яго.

Дэмакратыя дэмакратыяй, але ёсць жа агульнапрынятыя, элементарныя маральна-этычныя крытэрыі, па якіх вызначаюцца паказанні або проціпаказанні мець статус народнага выбранніка. Бо ёсць і такія чыста асобасныя якасці, набытыя або прыроджаныя, якія ў больш або менш цывілізаваным грамадстве з'яўляюцца непераадольнай перашкодай на шляху да ўладных структур.

Няўжо Вам і Вашым шматлікім службам не было вядома постнулявое маральнае аблічча некаторых асобін, якія раз'юшана рваліся на Алімп? Тады я яшчэ сумняваўся. Цяпер —ужо не сумняваюся: Вам усё было вядома.

...Але вось адбыліся выбары. Сабраўся І з'езд народных дэпутатаў СССР. Такім чынам, з'явілася магчымасць у межах крамлёўскай залы вывучыць увесь зрэз нашага шматнацыянальнага грамадства літаральна за нейкія дні: мы ж прывыклі лічыць, што дэпутаты, як люстэрка, адлюстроўваюць рэальнае становішча ўсіх слаёў і праслоек нашага народа.

Аднак ужо першыя некалькі дзён рэзка пахіснулі гэты стэрэатып. Бо, калі меркаваць, што састаў новавыбранага дэпутацкага корпуса адлюстроўваў рэчаіснасць, то ў такім выпадку вельмі прыкметная частка нашага грамадства пакутуе, мякка кажучы.. псіхічнай няўстойлівасцю. Але гэта нават і ў гарачкавым трызненні немагчыма ўявіць! Значыць, дэпутацкі састаў ніяк не адлюстроўваў становішча грамадства на 1989 год, а калі ўжо і быў люстэркам, то вельмі скрыўленым.

Неяк пасля вельмі цяжкага, істэрычнага пасяджэння Вярхоўнага Савета Анатоль Іванавіч Лук'янаў, змахваючы шчодры пот з ілба, журботна пахітаў галавой і паўшэптам кінуў: «Няшчасныя людзі! Медыкі канфідэнцыяльна паведамілі, што сярод дэпутатаў, як бы сказаць больш мякка,—шмат людзей з няўстойлівай нервовай сістэмай. Але што зробіш? Няшчасныя людзі...».

Амерыканцы, добра дасведчаныя па частцы нашага дэпутацкага корпуса, бестурботна пасмейваліся: «Ды кіньце вы бедаваць! У нас такіх асоб не менш, калі не больш. Праўда, з той істотнай розніцай, што ў Амерыцы яны займаюць сваю пэўную ніжнюю нішу. У вас жа яны чамусьці апынуліся на верхніх паверхах».

Спачатку і я схіляўся да гэтага расплывістага «чамусьці», і да не менш пасіўнага «апынуліся». Але з часам усё больш пераконваўся ў тым, што не ўсё тут выпадкова. Камусьці менавіта такі састаў дэпутацкага легіёна быў вельмі неабходны для далёкасяжных мэтаў.

Але гэта ўжо пачакаўшы, і не я адзін прыйшоў да такога заключэння.

А тады, ды і значна пазней, я яшчэ наіўна спісваў віну на ўсіх, апрача Вас.

Глыбока памыляюцца тыя, хто ў крайнім раздражненні абвінавачвае Вас у здрадзе ўсім без разбору. Так, Вы падставілі некалькі сваіх «каманд» і самых, здавалася б, бліжэйшых саратнікаў. Але чамусьці кожны раз гэта горкая чаша абмінала некалькіх чалавек, што непахісна пераходзілі з адной закладзенай Вамі, у чарговую, падрыхтаваную да пагібелі, каманду. Аляксандр Якаўлеў, Вадзім Бакацін, Гаўрыіл Папоў, Георгій Арбатаў, Анатоль Сабчак, Юрый Афанасьеў, Дзмітрый Валкагонаў і яшчэ некалькі іх сабратаў больш драбнейшых, — гэта звязка заставалася некранутай пры ўсіх мікрапераваротах і пературасаннях «кадраў».

Галоўная памылка Вашых самых раз'юшаных выкрывальнікаў заключалася ў тым, што яны ў высакародным абурэнні не заўважалі «дамашніх загатовак» і прымалі за чыстую манету Вашы сутычкі на людзях з памянёнымі вышэй непатапляемымі. Яны (і я разам з імі) нават не ўяўлялі, што ўколы, якія Вам наносілі тыя ж Якаўлеў, Папоў, Сабчак або Афанасьеў,—усяго толькі розыгрыш для прафанаў. І нават шчыра абаранялі Вас ад іх наскокаў.

Неяк А. М. Якаўлеў, расслабіўшыся пасля карнавальнага «путчу», назваў сваіх і Вашых праціўнікаў «шпаной».

Пакідаю прыярытэт на гэты паняційны апарат за акадэмікам. Але зусім відавочна, што Вам як раз і патрэбны былі «няшчасныя людзі» на парламенцкім узроўні, самая сапраўдная парламенцкая «чэрнь».

...Не ведаю, чаму, але першым маю ўвагу прыцягнуў Анатоль Сабчак. Кідкі, у элегантным пашытым касцюме, вышэй сярэдняга росту, без лішніх «сацнакапленняў», ён адчуваў сябе гаспадаром становішча. Атэставаны як «вядомы юрыст», ён перманентна маячыў ля мікрафонаў, падпраўляючы і рэгламент, і самога Старшыню, не кажучы ўжо пра калег, у адрас якіх адпускаў колкія рэплікі.

Востры на слова, з добрай рэакцыяй і іранічнай усмешкай, якая ледзь хавала пагардлівую высакамернасць да няшчасных, ён спачатку многіх літаральна зачараваў.

Мне заўсёды імпанавала—і ў сябрах, і ў праціўніках—такая раскаванасць і, прабачце, прываблівая нахрапістасць, калі і ведаеш, што чалавек хлусіць у вочы, але настолькі шчыра, з такой вясёлай самаўпэўненасцю, што выклікае... сімпатыю.

Думаю, не адкрыю асаблівых «творчых сакрэтаў», калі скажу, што ў пісьменніцкім «камп'ютэры» закладзены своеасаблівыя «касеты» са стэрэатыпамі пэўных, добра вывучаных ім тыпажоў. І калі ў полі зроку аказваецца новая, незвычайная асоба, ён падсвядома шукае ў сваім запасніку падобны да «навабранца» па псіхатропных характарыстыках тып, па якім, ужо вывучаным, спрабуе ўгадваць або разлічыць, чаго можна чакаць і ад новенькага.

(Працяг будзе).

Анатоль МЯСНІКОЎ

Фабіян Шантыр

Лёс і трагедыя наркома нацыянальных спраў Беларусі

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 196—201, 204, 205).

16 студзеня 1919 года Цэнтральны камітэт РКП(б) разглядае пытанне... аб тэрыторыі Беларускай рэспублікі. Штаб бальшавікоў прыходзіць да «ідэі»: абмежаваць тэрыторыю рэспублікі ўсяго двума губернямі—Мінскай і Гродзенскай, аб'яднаць Беларусь і Літву ў адну дзяржаву, а Віцебскую, Магілёўскую і Смаленскую губерні далучыць да Расійскай Федэрацыі. «За» такі «мудры» падыход прагаласавалі нароўні з усімі і Уладзімір Ленін.

Мяснікоў і Кнорын, Пікаль і Рэйнгольд, Калмановіч і Розенталь, Берсан і Найдзянкоў у такім падыходзе цэнтра адчувалі вялікае задавальненне. У былым партыйным архіве Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ захоўваецца шмат выказванняў іх адносна лёсу рэспублікі, у якой яны аказаліся чыста выпадкова, «на волі партыі». У студзені таго ж 1919-га Мяснікоў, напрыклад, заяўляў: «Мы сперва заявили категорически против республики»; а Кнорын падтакваў свайму патрону: «Паўночна-Заходні камітэт таксама не хацеў ісці далей вобласці...» Вось такія былі яны — «бацькі» за беларускую дзяржаўнасць!

Спалохалася Масква, што пярэйдзе ўлада ў Беларусі ў рукі сапраўдных патрыётаў, вось і вырашыла як мага хутчэй перакроіць рэспубліку на свой манер. І рабілася ўсё гэта без удзелу самога нашага народа, на падставе дырэктыў з Масквы. Народнага камісара нацыянальных спраў Фабіяна Шантыра гэта прыгнятала больш за ўсё.

Ажыццяўляць пастанову ЦК РКП(б) аб падзеле Беларусі ў Мінск накіравалі прадстаўніка ЦК партыі Іофэ. Але нават на пасяджэнні Цэнтральнага бюро Кампартыі (бальшавікоў) Беларусі паразуменне гэта задума не знайшла. Нават спасылка на думку Леніна на некаторых членаў ЦБ не дзейнічала. Тэрмінова паведамілі аб выхадзе ў Маскву, і Свярдлоў тут жа адбіў тэлеграму: «...Цека подтверждает свое предыдущее постановление, высказанное тов. Иоффе». Бюро накіравала ў Маскву да Леніна двух сваіх членаў, але тыя вярталіся ні з чым. А пакуль дэлегацыя вярталася ў Мінск, Свярдлоў накіраваў тэлеграму... старшыні ўрада Жылуновічу. Тон яе быў самы звычайны для бальшавікоў — дыктатарскі: «Делегатам ЦеБе было решительно отказано в отмене постановления ЦеКа. Подтверждаю: Витебская, Могилевская, Смоленская губернии отходят; в Белоруссии остаются две губернии — Минская и Гродненская... Дополняю постановление ЦеКа: провести на съезде Белоруссии объединение с Литвой...»

Вось так і закладваліся асновы партыйнага кіраўніцтва — і ў краіне, і ў кожнай рэспубліцы — савецкім і гаспадарчым будаўніцтвам. Закладваліся з дапамогай гвалту, грубага парушэння элементарных суверэнных правоў народаў. Аб іх намерах і пажаданнях ніхто не хацеў нават весці размовы. І як наіўна гучыць сёння тлумачэнне доктара навук Вадзіма Круталевіча аб тым, што «неакупіраваныя і вызваленыя ад акупацыі тэрыторыі патрабавалі да сябе рознага падыходу ў ажыццяўленні дзяржаўнага кіраўніцтва» («Полымя», 1966, № 9, с. 132).

2 лютага 1919 года Часовы рэвалюцыйны рабоча-сялянскі ўрад Беларусі перадаў свае паўнамоцтвы Першаму Усебеларускаму з'езду Саветаў.

У нумары «Звезды» за 4 лютага 1919 года ўдалося адшукаць звесткі аб дэлегатах з'езда Саветаў БССР. 121 чалавек прадстаўляў Мінскую губерню, 11 — Гродзенскую, 25 — Віленскую, 48 — Смаленскую, 10 — Магілёўскую губерні, 7 — бежанцаў. Ніводнага дэлегата не было, як бачым, ад Віцебшчыны, і калі тыя, хто праводзіў выбары іх, меркавалі, што ад адышоўшых пад Расію губерняў прадстаўнікі не патрабаваліся, дык навошта яны былі са Смаленшчыны і Магілёўшчыны?! Цікавы быў і партыйны састаў дэлегатаў: 213 з іх з'яўляліся членамі КП(б)Б, а астатнія, як пераконвала газета, — «спачуваючыя ёй». Інакш кажучы, на з'езд Саветаў трапілі «свае» і патрэбныя бальшавікам людзі...

З'езд, як і чакалі арганізатары яго, прайшоў «аднадушна і на высокім арганізацыйным узроўні» (так, прынамсі, літаральна ўсе партыйныя, савецкія і гаспадарчыя форумы будуць праходзіць у нашай краіне, у тым ліку і ў Беларусі, яшчэ амаль сем дзесяцігоддзяў. —Заўвага А. М.). Будзе прынята Канстытуцыя БССР, у адпаведнасці з якой Савет Народных Камісараў рэспублікі... не патрабаваўся. Замест яго функцыі ўрада «перадаваліся» Цэнтральнаму Выканаўчаму Камітэту, які станавіўся аднačасова (падкрэслена мной. — А. М.) заканадаўчым, кантралюючым і распарадчым органам. Так было патрэбна Маскве... Больш таго, і людзей — відома справа, сваіх — яна расставіла на ўладзе Беларусі. Членамі ЦВК станавіліся камісары, невядомыя не толькі шырокім працоўным масам, а нават... кіраўніцтву рэспублікі. Калі 5 лютага 1919-га пад старшынствам стаўленіка Масквы А. Мяснікова ўтварыўся новы ўрад БССР, месца ў ім «не знайшлося» ні старшыні першага беларускага ўрада Зміцеру Жылуновічу, ні народнаму камісару асветы Аляксандру Чарвякову, ні наркому замежных спраў Усеваладу Фальскаму, ні наркому працы Язэпу Дылу, ні камісару юстыцыі Аляксандру Квачанкову, ні наркому нацыянальных спраў Фабіяну Шантыру... Месца Фабіяна Гіляравіча заняў нехта Мандэльштам, хоць сам былы народны камісар асабліва за яго і не трымаўся: ён бачыў, што ў яго родным краі пачынаецца наступленне чорных, сапраўды рэакцыйных у адносінах да беларускай справы, сіл.

Вынікам з'езда Саветаў Беларусі «Звезда» прысвяціла аднайменны рэдакцыйны артыкул (№ за 5 лютага 1919 г.). Вось як «тлумачыла» іх газета:

«Почему съезд ограничился только пожеланием о вступлении в Российскую Советскую федерацию, почему он сразу не претворил в дело свое пожелание о полном объединении с Россией? Для этого были очень и очень важные причины международно-политического характера. Перед Белоруссией был поставлен вопрос: как она принесет больше пользы... существуя как самостоятельная республика или сливаясь с РСФСР? И после зрелого и всестороннего обсуждения данного вопроса... политическая мудрость говорит нам, что мы должны пока существовать самостоятельно». Кім і дзе ставілася пытанне аб тым, «как она принесет больше пользы», чым «политическая мудрость» уплывала пры вызначэнні лёсу Беларусі, так хутчэй за ўсё і застанецца «сакрэтам» у гісторыі... А вось што адзначалася ў рэдакцыйным артыкуле «Звезды» далей:

«Съезд подтвердил, что потуги белорусской национальной интеллигенции к созданию «своего» белорусского языка, «своей» национальной культуры напрасны. Пусть примут это к сведению белорусские писатели...»

Нішто сабе тэрміналогія! «Принять к сведению» — гэта, відаць, не проста папярэджанне, а загад. — Заўвага А. М.) дзеячам, змагарам за народнае шчасце ўжо тады, што ўступак ім не будзе!

І яшчэ адзін дакумент прыняў першы Усебеларускі з'езд Саветаў. Была падпісана Дэкларацыя аб аб'яднанні Беларусі і Літвы ў адзіную Літоўска-Беларускую Савецкую сацыялістычную рэспубліку (Літбел). Іменем з'езду гэты дакумент падпісалі: армянін Мяснікян (Мяснікоў), літовец Капсукас, рускія Іваноў, Пятроў, яўрэі Іофэ, Рэйнгольд, Пікаль, Калмановіч, Найдзянкоў...

Утварыўшы Літбел, Ленін, Свярдлоў і Сталін моцна памыліліся. Хаос у гаспадарчых справах, голад, беззаконне не толькі не зменшыліся, а наадварот — пашыраліся і раслі. У прыватнасці, на тэрыторыі нашай рэспублікі ўспыхнулі дзесяткі паўстанняў і мяцяжоў: у Гомелі, Рагачове, Карме, Рэчыцы, Слуцку, Старобіне, Нясвіжы, Барысаве, Полацку і іншых вялікіх і малых гарадах і мястэчках.

Пайшло ў наступленне і польскае войска. У канцы красавіка 1919 года яно заняло Вільню, адкуль урад Літоўска-Беларускай рэспублікі ўцёк у Мінск, аднак 8 жніўня палякі занялі і яго. Праўда, яшчэ раней —17 ліпеня — ЦК РКП(б) распусціў кіруючыя органы Літбела...

* * *

Непадпарадкаванне бальшавіцкай уладзе, нязгода са стаўленікамі Масквы ў падыходзе да вырашэння ключавых праблем беларускага нацыянальнага адраджэння дорага каштавалі народнаму камісару нацыянальных спраў першага беларускага ўрада Фабіяну Шантыру. Праўда, спачатку пасля адстаўкі яго яшчэ спрабавалі «прыручыць», перавыхаваць, прызначаючы то супрацоўнікам Мінскага губернскага ваеннага камісарыята, то членам Асобай харчовай камісіі Заходняга фронта, то — разам з А. Чарвяковым і В. Кнорыным — супрацоўнікам Беларускай рэдакцыйнай калегіі ЦК КП(б) Літоўска-Беларускай рэспублікі... Аднак не задавальняла гэта Фабіяна Гіляравіча нікольки, ён па-ранейшаму марыў «працаваць над адбудовай вольнай бацькаўшчыны — Беларусі...»

У лютым 1920 года Шантыра мабілізавалі ў Чырвоную Армію. А ўжо вясной яго арыштавалі, абвінавацілі ў нацыянальнай контррэвалюцыі і расстралялі. Яму было ўсяго толькі 33 гады...

Так былы камісар нацыянальных спраў стаў першай ахвярай барацьбы партыі бальшавікоў супраць беларускай «нацдэмаўшчыны».

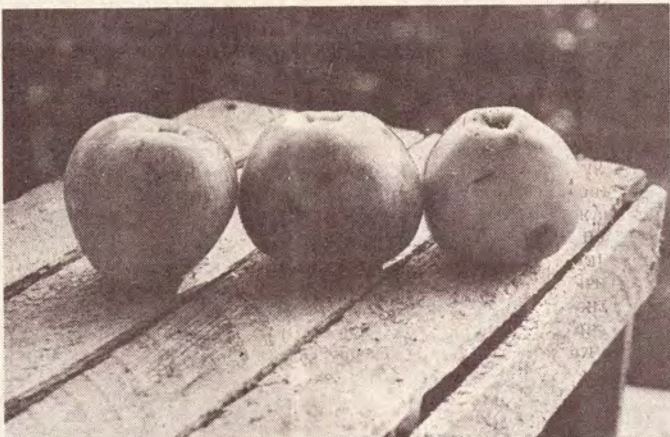
Матэрыялы выпуску падрыхтаваў да друку Мікалай ЧАХОЎСКІ (тэл. 32-41-92).

РАЯНІРАВАНЫЯ САРТЫ

Яблыня сорту «мінскі»

У гэтага сорту, як кажуць, усё яшчэ наперадзе. За два з палавінай дзесяцігоддзі ён прайшоў апрабацыю, набыў пэўную рэпутацыю. Сорт беларускай селекцыі. Па зімастойкасці пераўзыходзіць «бацьку» — амерыканскі сорт «уэлсі». Першыя зборы дае на 4—5 год пасля пасадкі. Ураджай увесь час расце. Яблыкі вышэй сярэдняга размеру, акругла-канічнай формы. Афарбоўка — зялёна-жоўтая з выразнымі кропелькамі. На сонечным баку — яркая чырвоная. Здараецца, цёмна-вішнёвы колер афарбоўвае ўвесь плод.

Транспарціроўку пераносіць надзейна, яго не даймаюць хваробы. У падвалах захоўваецца да сакавіка.

ПЕРАПІСКА З ЧЫТАЧАМІ

Гарбуз—амаль пуд вагою

«У падборцы за 7 кастрычніка прачытала пра гарбуз з вёскі Зазерка, — піша Вольга Кракопава з Крупскага раёна. — Я таксама вырошчваю гарбузы. Большы ўзважыла — пацягнуў за 10 кілаграмаў!»

Далей наша падпісчыца паведаміла, што ніякай «хіміі» не прымяняла — толькі перагной і попел. І яшчэ — добры паліў.

Быў званок з Мінска. Жанчына сказала, што яе гарбуз заважыў больш 12 кілаграмаў!

Спадзяёмся, што ў іншых месцах выраслі яшчэ большыя экземпляры. Дасылайце лісты і фота, будзем абменьвацца вопытам.

Расказвайце не толькі пра гарбузы, але і пра іншыя культуры.

І восенню работы шмат

Быццам і закончыўся неспакойны з-за засухі год дачніка. Але пошта аддзела, як і раней, поўная трывогі. Што тэрмінова трэба зрабіць, каб вясною радаваў ранні ўраджай? Што садзіць-сеяць на зіму?

Апошнім часам нашы зімы мяккія. Няма тых маразоў за 35 градусаў, якія дапякалі ўсё жывое. Можна і трэба сеяць на зіму моркву, пятрушку, кроп, прайшоў лепшы час пасадкі часнаку.

Градкі рыхтуем як звычайна. Робім канаўкі, скажам, для морквы. Пакідаем іх у такім стане да канца месяца. Як толькі наступаюць лёгкія маразы (канец кастрычніка) сеем з некалькі завышанай нормай. Загортваем зямлёю. Пасля ўцяпляем торфам, перагноем, яловымі лапкамі (яны добра ўтрымліваюць снег). Пад такой коўдрай насенне зімуе выдатна. Яно праходзіць усе стадыі яравізацыі. Вясною застаецца раскрыць градку, каб кволыя раслінкі ўздыхнулі, што называецца, на поўныя грудзі.

Шмат дзе ладзяць градкі пад самую дробную цыбулю-сявок. Тут «стратэгія» такая. Гэтыя малюсенькія цыбулінкі захаваць надзвычай цяжка. Яны то высыхаюць, то гніюць. У зямлі ім лепш. Але садзіць трэба ў такі тэрмін, каб не з'явілася зяляніна.

Градку рыхтуем, як і для часнаку, толькі больш старанна. Садзім калівы радкамі (30 см) і адно ад аднаго на адлегласці 3—4 см (верхнія засохлыя часткі відаць з зямлі). Закрываем верхавым торфам ці перапрэлым гноем слоем да 3—5 см (вясною частку яго знімем).

Свая парэчка

Мінчанка Лідзія Цітова пытаецца, ці не позна садзіць чаранкі чорнай парэчкі?

Безумоўна, гэта трэба было зрабіць у верасні. І ўсё ж вопыт нашых чытачоў сведчыць, што не ўсё страчана. «Алоўкі» з трыма-чатырма пупышкамі ваткніце ніжнім канцом у глебу так, каб верхні быў на ўзроўні глебы. Абцісніце глебу. Паліце. Засыпце мульчай (торфам, пілавіннем, лісцем, гноем). Зімою тут павінен быць як найтаўсцейшы пласт снегу (вада там не застойваецца!).

Вясною, калі чаранкі пойдуць у рост (а некаторыя і не ўзыдуць, бо пасадзілі пазнавата), расліны некалькі разакучыць. У канцы мая — першай палавіне чэрвеня даць поўную падкормку каравяком ці растворам мінеральных угнаенняў.

«Балотная» зямля

Многія дачнікі запраўляюць градкі чарназёмам з балот. Ці не шкодна гэта?

Нагадаем, што такая чорная пульхная зямля ўтваралася стагоддзямі. З рэшткаў траў і лісця, якія перапрэлі і перагнілі. Там ёсць усе пажыўныя рэчывы, якія патрэбны для развіцця. Так што, уносячы чарназём, шкоды не робім. Але ў першы год ён не дасць эфекту, бо амаль усе элементы знаходзяцца ў недаступным для раслін стане. Лепш, калі такую зямлю раскідаць па паверхні. За восень, зіму і частку вясны яна праветрыцца і перамерзне. Асноўныя элементы сілкавання будуць «адпушчаны на волю».

Для будучай сяўбы

Кожны дачнік мяркуе наладзіць у сябе на ўчастку добрае насенняводства. Цяпер, калі многія культуры ўбраны і калі мы перабіраем назапашанае, не позна падумаць і пра насеннікі.

Вы куплялі ў магазінах цыбулю-сявок сорту «стрыгуноўскі». Ён раяніраваны, дае неблагія ўраджаі. Адбярыце экземпляры без хвароб, пашкоджанняў. Падыдуць цыбуліны ад 4 да 5 сантыметраў у дыяметры. Патрымайце іх ля батарэі (печы) да 9 гадзін. Там тэмпература недзе 40 градусаў. Гэта для таго, каб застрахавацца ад розных хвароб. Захоўваць такія цыбуліны асобна і ў месцах, дзе найхаладней (але не мароз). Лепшая тэмпература плюс 4—6 градусаў.

Моркву адбіраюць вагою 100—150 грамаў, яркай афарбоўкі. Акунаем яе на 5—10 мінут у малінавага колеру раствор марганцоўкі, прамываем. Змяшчаем у рачны пясок так, каб не дакраналася адна да адной. Рачны пясок увесь час павінен быць умерана вільготным (пры сцісканні з яго не капае, але форма спрасаванай грудкі захоўваецца).

Буракі вызначаем па зрэзах. Калі іх афарбоўка ярка-чырвоная, адной танальнасці — падыходзіць. Адкладваем убок з бледнаватым колерам, з нейкімі кругамі. Вага караняплодаў — 70—150 грамаў.

Качаны капусты (па сартах!) прысыпаць у скрынях зямлёю, а лепш тым жа рачным пяском. Сачыць, каб яны не завялі. Пры першых прыкметах хваробы экземпляры выдаляць.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

15 кастрычніка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Экран беларускага кіно. «Годны да нестраявой».
10.05. У. Граўцоў. «Востраў надзеі і кахання». Тэлеспектакль.
16.25. Праграма перадач.
16.30. Навіны.
16.35. Гісторыя Беларусі. 5-ы клас.
16.55. «Маленькі сведка». Мастацкі фільм (Індыя). 2-я серыя.
18.00. «Канва жыцця». Дак. фільм.
18.55. Зачытайце маё пісьмо...
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.40. Якія мы гаспадары? Навагрудскія замалёўкі.
20.10. «Полацкая пячатка». Кінанарыс.
20.20. Тыдзень беларускага ўрада.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок» прадстаўляе...
23.30. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Квартэт «Ква-ква». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Мультфільмы «Алёнка і салдат», «Тайна залатых туфлікаў», «Мук-скараход».
9.55. Канцэрт ансамбля рускіх народных інструментаў імя М. Будашкіна.
10.20. «Без наследніка». Дак. фільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Дзеці «сонца». 2-я серыя.
12.45. «Замкнёнае кола». Мастацкі фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.05. Дак. фільм «Ханатлас».
16.15. «Алеся і кампанія». Перадача для дзяцей.
17.00. Навіны.
17.25. ...Да 16 і старэйшым.
18.10. «Багатыя таксама плачуць».
18.55. «Партрэт на фоне». Я. Гайдар і яго каманда.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Лато «Мільён».
21.10. Кінапанарама.
22.25. Чорная скрыня.
23.00. Навіны.
23.25. Відэадром.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. «Ракетны крызіс». 1-я серыя.
8.45. Мульці-пульці. «Хто пафарбаваў Чырвонае мора».
8.55. Вольны час. «Дамашні клуб».
9.10. Экзотыка.
10.10. «Лепш за горы могуць быць толькі горы...»
10.55. «Санта-Барбара».
12.35. Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Бізнес: новыя імёны.
15.15. Свята «Мурзілкі». Частка 1-я.
15.45. Там-там навіны.
16.00. Панарама прыватызацыі.
16.45. Давайце разбяромся.
17.00. Так і жывём. «Закрыты горад».
17.30. Парламенцкі веснік.
17.45. Майстры. Э. Урусава.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. «Санта-Барбара».
20.10. У свеце аўта- і мотаспорту.
20.40. Спецыяльны камерцыйны веснік.
20.50. «Апагоны». Мультфільм для дарослых.
21.00. Айчына мая. «Засталіся рускімі».
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.00. Сёння ў ВС Расіі.
23.15. «Музычны экзамен». Перадача 1-я.

РАДЫЁ

15 кастрычніка

Апошнія паведамленні: 6.00, 7.00, 10.00, 13.00, 15.00, 20.15, 23.00, 23.55.

7.00 — «Радыёфакт». 8.05 — «Зона асаблівай увагі». 8.15 — «Вясковыя ростані». 9.15 — літаратурная перадача. 10.15 — для маленькіх. У. Карызна. «Вясёлы кош». Вершаваныя казкі. 11.00 — «Ваша думка, ваша прапанова». 12.00 — «Апоўдні». 13.10— музычны канал. 16.05— «Сябрына». 17.00 — «Эканамічны дзённік». 17.10 — «Рок-хваля». 17.40 — «Ад нашага ўласнага карэспандэнта». 18.00 — перадачы абласнога радыё. 19.00 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 20.05 — вячэрняя казка. 20.15— «Пастфактум-радыё». 21.00 — «Ад шчырага сэрца». 22.00 — «Голас друга». 23.10 — Р. Сабаленка. «Блакітнае ззянне». Радыёпастаноўка. 0.00 — «начны канал».

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63850. Зак. № 206.
Выходзіць 250 разоў на год. Нумар падпісаны ў 21.00.
А 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12